

Universitetet
i Stavanger

**HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
MASTEROPPGAVE**

STUDIEPROGRAM:

Master i forretningsjus

EMNEKODE:

MFJMAS Masteroppgave

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN

FØLGENDE SPESIALISERINGSRETNING:

Merverdiavgiftsrett

TITTEL: Finansielle tjenester og merverdiavgift

ENGLISH TITTLE: Financial services and value added tax (VAT)

FORFATTER		VEILEDER
Kandidatnummer:	Navn:	Navn:
3214	Caroline Bendiksen	Benn Folkvord

Antall ord: 14 628

INNHALDSFORTEGNELSE

Forside.....	1
Innholdsfortegnelse.....	2
1 Innledning.....	1
1.1 Tema og bakgrunn	1
1.2 Avgrensninger.....	2
1.3 Rettskildebildet	3
1.3.1 Oversikt.....	3
1.3.2 Internasjonale kilder.....	4
1.3.2.1 EU	4
1.3.2.2 Sverige og Danmark	5
2 Merverdiavgiftssystemet og dets utvikling	5
2.1 Det norske merverdiavgiftssystemet.....	5
2.2 Historikk og utviklingen mot en generell avgiftsplikt	6
2.3 EU-rettens betydning for norsk merverdiavgift.....	7
3 Unntaket fra merverdiavgiftsplikt for finansielle tjenester	10
3.1 Generelt om avgiftsunntaket for finansielle tjenester	10
3.2 Lovens vilkår	11
3.2.1 Innledning	11
3.2.2 Omsetning av finansielle tjenester	12
3.2.3 Formidling av finansielle tjenester.....	14
3.2.4 Sammensatte ytelser og «hovedytelseslæren»	15
3.2.5 Tjenester levert fra underleverandører.....	17
3.3 Hensyn for og mot å holde finansielle tjenester utenfor avgiftsområdet.....	19
3.3.1 Innledning	19
3.3.2 Like ytelser bør behandles likt.....	19
3.3.3 Provenyhensynet.....	20
3.3.4 Avgiftstekniske hensyn.....	21
3.3.5 Harmonisering i forhold til andre land.....	22

3.4	Finansskatt	23
3.4.1	Norges finansskatt.....	23
3.4.2	EUs finansielle transaksjonsskatt.....	23
3.4.3	Vurderingen av finansskatt i Norge og EU	24
4	Nærmere om finansielle tjenester	27
4.1	Generelt.....	27
4.2	Forsikringstjenester.....	27
4.2.1	Omsetning av forsikringstjenester	27
4.2.2	Formidling/megling av forsikring.....	29
4.3	Finansieringstjenester (ikke finansiell leasing).....	32
4.4	Utføring av betalingsoppdrag	34
4.5	Omsetning av gyldige betalingsmidler	37
4.6	Finansielle instrumenter og lignende	39
4.7	Forvaltning av verdipapirfond	41
4.8	Forvaltning av investeringsselskap	43
5	Avsluttende betraktninger og konklusjon	47
6	Kilderegister og forkortelser.....	48
6.1	Juridisk litteratur, artikler, mv.	48
6.2	Lovforarbeider og andre offentlige publikasjoner	49
6.3	Norges offentlige utredninger (NOU).....	50
6.4	Norske lover.....	51
6.5	Norsk rettspraksis og avgjørelser fra SKN	51
6.6	EU- og utenlandsk rett	52
6.7	Publikasjoner fra Finansdepartementet og Skattedirektoratet	53
6.8	Nettsider.....	54

1 Innledning

1.1 Tema og bakgrunn

Tema for avhandlingen er unntaket fra den generelle merverdiavgiftsplikten for finansielle tjenester. Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgift, jf. lov 19 juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (mval.) § 3-6.

Under merverdiavgiftsreformen i 2001 ble det innført en generell merverdiavgiftsplikt på omsetning av tjenester.¹ Det innebærer at det skal beregnes merverdiavgift på alle tjenester, med mindre de er særskilt unntatt. Med unntak menes det å holde tjenestoområder helt utenfor merverdiavgiftsområdet. Omsetning av finansielle tjenester ble unntatt fra avgiftsplikten.

Finansdepartementet ga opprinnelig uttrykk for at finansielle tjenester bør være underlagt den generelle avgiftsplikten, da denne sektoren genererer betydelige merverdier. Departementet mente at et unntak for finansielle tjenester kunne øke faren for kumulasjon av avgift og dermed svekke nøytraliteten i merverdiavgiftssystemet. Videre ble det påpekt at et slikt unntak også kunne medføre utfordringer knyttet til avgrensning og definisjon av hvilke tjenester som skulle omfattes.²

Til tross for disse betraktningene ble det likevel foreslått å innføre et begrenset unntak for finansielle tjenester. Begrunnelsen var at de fleste andre OECD-land, som det er naturlig for Norge å sammenligne seg med, allerede hadde avgiftsunntak på finansielle tjenester. Harmoniseringen ble et sterkt ønske for å hindre konkurransevridding, til tross for at merverdiavgift gjaldt innenlands forbruk. En konsekvensen kunne vært at finansinstitusjoner flyttet driften til land med lavere avgifter, som ville ført til internasjonal skattekonkurranse. På dette tidspunktet ble unntaket omtalt av Finansdepartementet som en midlertidig ordning.³

Noen år senere signaliserte Finansdepartementet at det i nær fremtid ville bli vurdert å innføre avgiftsplikt for denne sektoren og innføre en avgift på margininntekter.⁴ Når det er sagt ble

---

¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 11.

² Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

³ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

⁴ Meld. St. 4 (2015-2016), s. 121-122.

det heller innført en finansskatt i 2017, og unntaket for finansielle tjenester er fortsatt gjeldende rett.

Avgiftsunntaket for finansielle tjenester er et tema som har fått betydelig oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. Debatten rundt avgiftsunntaket har vokst i takt med endringer i finanssektoren og behovet for å tilpasse reguleringer til moderne forhold. Globalisering, teknologiske fremskritt og nye finansielle produkter og tjenester har utfordret tradisjonelle tolkninger og anvendelser av avgiftsunntaket.

Det foreligger ingen legaldefinisjon av uttrykket *finansielle tjenester*, og begrepet omfatter et vidt spekter av tjenester innen bank og finans, herunder banktjenester, forsikringstjenester, verdipapirhandel, kapitalforvaltning og virtuell valuta. Jeg mener det er behov for en legaldefinisjon av begrepet som kan bidra til å avklare omfanget av bestemmelsen. Det er den spesifikke tjenesten som avgjør om den er unntatt fra avgiftsplikt eller ikke. Med andre ord er det ikke finansforetakene i seg selv som er unntatt, men de tjenestene og transaksjonene som vanligvis utføres av finanssektoren.

Denne masteroppgaven tar sikte på å analysere de elementer og kriterier som kreves for at de ulike finansielle tjenestene kan kvalifisere for å unntas fra avgiftsplikt. Ved å undersøke både de rettslige rammene og de samfunnsøkonomiske konsekvensene, vil jeg med denne oppgaven gi en grundig analyse av unntaket og sammenligne det med internasjonal praksis. Videre vil oppgaven vurdere de ulike hensyn som ligger til grunn for avgiftsunntaket, samt identifisere eventuelle utfordringer og muligheter knyttet til dets fremtidige utvikling og anvendelse. Det foreligger lite rettspraksis på området og jeg anser det som et interessant tema når tematikken har fått mye oppmerksomhet.

1.2 Avgrensninger

Denne oppgaven tar kun utgangspunkt i omsetning og formidling av finansielle tjenester som er unntatt fra avgiftsplikt. Fritatt omsetning blir ikke inkludert siden det faller utenfor oppgaven tematikk og aktualitet. Videre har jeg avgrenset mot forsikringstjenester som finansiell tjeneste, men har likevel valgt å inkludere det i kapittel 4 for jeg mener man kan trekke sterke likheter mellom forsikringstjenester og andre typer tjenester under bestemmelsen. Bank- og kreditttjenester er primært rettet mot å gi finansiering, mens

verdipapirhandel og investeringer er rettet mot å hjelpe investorene med å kjøp og selge verdipapir eller investere i visse typer verdier. Derimot er forsikringstjenester primært rettet mot å gi beskyttelse mot mulige økonomiske tap eller skader på eiendom, person eller ansvar.

1.3 Rettskildebildet

1.3.1 Oversikt

Lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) er den primære rettskilden for unntaket fra merverdiavgift for omsetning og formidling av finansielle tjenester.

Forarbeidende til merverdiavgiftsloven, Ot. prp. nr. 76 (2008-2009) og Innst. O. nr. 120 (2008-2009) er relevante og aktuelle rettskilder. Unntaket fra avgiftsplikt i mval. § 3-6 er en videreføring av tidligere lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (heretter mval. 1969) § 5b fjerde ledd. Den nye loven er en teknisk revidert utgave av mval. 1969, og utgjør ingen realitetsendring.⁵

Merverdiavgiftsreformen i 2001 førte til en endring der tjenester, som en hovedregel, ble avgiftspliktige. I forbindelse med reformen ble det også fastslått lovfestede unntak fra avgiftsplikten, herunder unntaket for finansielle tjenester. Som en konsekvens av reformen oppsto det nye og kompliserte avgrensninger som måtte tas i betraktning. Forarbeidene knyttet til merverdiavgiftsreformen, Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) og Innst. O. nr. 24 (2000-2001) utgjør dermed en viktig kilde for å kartlegge det nærmere innholdet av avgiftsunntaket.

Skattedirektoratets meldinger og bindende forhåndsuttalelser er ikke direkte bindende for andre enn myndighetene og partene selv, men ut ifra prinsippet om likebehandling vil de være retningsgivende for like tilfeller utenfor den konkrete sak. Tilsvarende gjelder avgjørelsene fra Skatteklagenemnda og andre relevante nemnder i tillegg rettsoppfatningen i Merverdiavgiftshåndboken⁶. Avgjørelsene fra nemnda er bare rådgivende, og underrettspraksis vil i utgangspunktet ha større vekt enn nemndpraksis.

Merverdiavgiftshåndboken er et veiledende dokument som utarbeides hvert år av Skatteetaten. Den har begrenset rettskildemessig verdi, da det ikke er en formell rettskilde i seg selv. Det vil si at det ikke er juridisk bindende selv og ikke kan overstyre lover, forskrifter

---

⁵ Ot.prp. nr. 76 (2008-2009) s. 14 og s. 28.

⁶ Merverdiavgiftshåndboken er utarbeidet av Skattedirektoratet og har til hensikt å gi en oversikt over gjeldende rett, særlig med vekt på myndighetenes praksis slik den er tolket av Skattedirektoratet.

og rettspraksis. Merverdiavgiftshåndboken kan likevel ha en viss indirekte rettskildemessig verdi, da den gir veiledning og tolkning av merverdiavgiftslovgivningen og dens anvendelse i praksis. Det er relevant å se på Merverdiavgiftshåndboken som en kilde til å forstå hvordan Skatteetaten praktiserer regelverket i praksis.

1.3.2 Internasjonale kilder

1.3.2.1 EU

Merverdiavgiftslovgivningen i Norge er nasjonal og merverdiavgiftsreglene er ikke omfattet av EØS-avtalen. Norge er dermed ikke bundet av EU-lovgivningen og avgjørelser på rettsområdet. Selv om dommer og prejudisielle avgjørelser fra EU-domstolen ikke er direkte bindende for den norske domstolen, er de likevel relevant på grunn av deres argumentasjonsverdi. Dette betyr at de kan brukes som viktige rettslige referansepunkter i rettslige resonnement og tolkning, selv om den norske domstolen ikke er juridisk forpliktet til å følge dem.⁷

Den norske domstolen har i flere saker lagt vekt på at EU-domstolens overordnede prinsipper. Høyesterett har uttalt i Rt. 2009 s. 1632 at Norge i stor grad vil være påvirket av rettspraksis fra EU-domstolen. Høyesterett mente at de overordnede tolkningsprinsippene som er etablert av EU-domstolen vil være spesielt interessante.⁸ I andre tilfeller har domstolen anført at EU-retten ikke har betydning som tolkningsmoment.⁹ Det er behov for at den norske domstolen tar et mer prinsipielt standpunkt for bruken av EU-rett som sikrer en balansert betydning. På grunn av forholdet til EU-retten blir rettskildebildet mer komplekst og omfattende når det gjelder finansielle tjenester enn for andre området innenfor merverdiavgiftsretten.

Min påstand er at spesielt rettspraksis fra EU har vært en avgjørende faktor for at norsk rett utvides og svarer til den internasjonale utviklingen av unntaket. Både direkte som følge av utvidelsen av omfanget av finansielle tjenester og indirekte som argumentasjon i norsk domstol.

---

⁷ Gjems-Onstad mfl., *Praktisk merverdiavgift* (2012), s. 111.

⁸ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 34.

⁹ Se f.eks. Rt. 2011 s. 213 avsnitt 23.

1.3.2.2 Sverige og Danmark

Finansdepartementet ser særlig til hvordan Sverige og Danmark har avgrenset unntaket.¹⁰ Svensk og dansk rett vil derfor bli benyttet som sammenligning ved avgrensningen av unntaket. På grunn av betydelig likhet i vurderingstemaene knyttet til unntaket, vil rettsavgjørelser og juridisk litteratur fra de aktuelle landene være av stor betydning for tolkningen av det norske unntaket. Dersom det er motvilje til å harmonisere regelverket med andre lands rettssystemer, spesielt viktige handelspartnere innen OECD, kan det føre til diskriminering av handelsplasser og aktører. Diskrimineringen kan igjen skape urettferdige konkurransesituasjoner som er vanskelig å opprettholde på lang sikt.¹¹

---

¹⁰ Finansdepartementet fortolkningsuttalelse 15. juni 2001, punkt 1.

¹¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 105.

2 Merverdiavgiftssystemet og dets utvikling

2.1 Det norske merverdiavgiftssystemet

Merverdiavgift er en fiskal skatt i form av en generell avgift på innenlands forbruk av varer og tjenester.¹² Formålet med merverdiavgift er å skaffe inntekter til staten.¹³ Fra statsbudsjettet 2023 er merverdiavgiftsinntektene beregnet til å utgjøre om lag 393 milliarder kroner.¹⁴ Merverdiavgift utgjør dermed en av statens fire første inntektskilder.¹⁵

Merverdiavgift er en transaksjonsbasert skatt, og hovedregelen er dermed at avgiftsplikt utløses ved «omsetning av varer og tjenester», jf. mval. § 3-1 første ledd.¹⁶ Med «omsetning» menes levering av varer og tjenester mot vederlag, jf. § 1-3 første ledd bokstav a. Med «varer» menes fysiske gjenstander, herunder fast eiendom, elektrisk kraft, vann, gass, varme og kulde, jf. mval. § 1-3 første ledd bokstav b. Med «tjenester» menes det som kan omsettes og som ikke er en vare, herunder begrensede rettigheter til varer, og utnyttelse av immaterielle verdier, jf. mval. § 1-3 første ledd bokstav c. Dette innebærer at all omsetning av varer og tjenester utløser avgiftsplikt, med mindre omsetningen er særskilt *unntatt* eller *fritatt* i loven.

Reglene om *unntatt* omsetning er inntatt i mval. §§ 3-2 flg. Det følger av mval § 3-6 at omsetning og formidling av finansielle tjenester er avgiftsunntatt. Unntaket er begrenset til angitte tjenester, jf. «herunder» i mval. § 3-6 første ledd. For avgiftsunntatt omsetning kommer ikke merverdiavgiftsloven til anvendelse, og virksomheter som utelukkende drifter med avgiftsunntatt omsetning, verken kan eller skal registreres i Merverdiavgiftsregisteret. Dette innebærer at det ikke skal beregnes utgående merverdiavgift på omsetningen, og det gis ikke fradrag for inngående merverdiavgift.

Beregningsgrunnlaget for avgiften er vederlaget for varen eller tjenesten, jf. mval. § 4-1. Avgiften skal påberegnes i alle omsetningsledd. Merverdiavgiftsloven forutsetter at det er selger som beregner merverdiavgift på vederlaget for den varen eller tjenesten som omsettes, såkalt *utgående merverdiavgift*, jf. mval. § 1-3 første ledd bokstav e. Selger man en vare eller

---

¹² NOU (2019:11) Enklere merverdiavgift med én sats, s. 15.

¹³ Gjems-Onstad mfl., *Læreboken i merverdiavgift* (2020) s. 24.

¹⁴ Regjeringen, «Statsbudsjettet 2022: Statens inntekter og utgifter».

¹⁵ NOU (2022:20) Et helhetlig skattesystem, s. 319.

¹⁶ Det beregnes også merverdiavgift ved uttak (mval. §§ 3-21 til 3-28) og innførsel (mval. §§ 3-29 og 3-30), men dette behandles ikke nærmere.

tjeneste ut av sin virksomhet, skal det beregnes utgående merverdiavgift. For kjøper vil denne avgiften være *inngående merverdiavgift*, jf. mval. § 1-3 første ledd bokstav f. Selger får dermed dekket det beløpet selger plikter å betale til staten, av kjøper.

Siden det reelt er forbrukerne som betaler merverdiavgiften, heter det gjerne at merverdiavgift er en forbrukeravgift.¹⁷

2.2 Historikk og utviklingen mot en generell avgiftsplikt

Merverdiavgift ble innført i 1970 ved at den nå opphevede lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven 1969) trådte i kraft. Avgiftsplikten gjaldt på all vareomsetning samt visse typer tjenester.

Finansdepartementet fremmet forslag om å endre merverdiavgiftsloven 1969 gjennom Ot.prp. nr. 2 (2000-2001). Følgende endringer utgjorde Merverdiavgiftsreformen 2001 i Norge. Fra 1.juli 2001 ble det innført en generell avgiftsplikt på omsetning av tjenester. Hovedregelen ble dermed at all omsetning av varer og tjenester, som ikke er særskilt unntatt eller fritatt¹⁸ fra loven, vil utløse avgiftsplikt.¹⁹

Finansdepartementet ønsket en generell merverdiavgiftsplikt på omsetning av tjenester, med færrest mulig unntak. Eventuelle unntak skal være særskilt begrunnet. Når en vare eller tjeneste omtales som *unntatt* fra merverdiavgift, innebærer dette at varen eller tjenesten er utenfor avgiftsområdet. Det betyr at varen eller tjenesten heller ikke har fradragsrett, eller rett til beregning av utgående avgift ved omsetning.²⁰

I 2009 ble det gjort en teknisk revisjon av den 40 år gamle merverdiavgiftsloven. Regelverket fremsto som umoderne og uoversiktlig med en lov som var lappet sammen gjennom mange lovendringer. Under revisjonen ble *formidling* presisert og lovfestet. Formidling er ikke en form for omsetning, men en type tjeneste som kan omsettes.²¹

---

¹⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 14 og s. 39.

¹⁸ Fritatt omsetning omtales også som avgiftsplikt med nullsats og reguleres av mval. Kapittel 6.

¹⁹ Gjems-Onstad mfl. *Læreboken i merverdiavgift* (2020) s. 174; Mval. § 3-1 første ledd.

²⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 104.

²¹ Ot.prp. nr. 76 (2008-2009) s. 54.

2.3 EU-rettens betydning for norsk merverdiavgift²²

EUs bestemmelser om merverdiavgift er inntatt i Rådets direktiv 2006/112/EF av 28. november 2006 om felles merverdiavgiftssystem (heretter MVA-direktivet). MVA-direktivet er ikke en del av EØS-avtalen og Norge er dermed ikke bundet av det.²³ EU-retten er dermed som utgangspunkt ikke en direkte relevant rettskilde på merverdiavgiftsområdet. Spørsmålet er i hvor stor grad EU-retten er relevant. For å besvare spørsmålet er det naturlig å tilnærme seg spørsmålet ut fra hvorvidt norsk internrett og EU-retten er lik eller ulik.

I forarbeidene til merverdiavgiftsloven 1969 ble det presisert at den internasjonale utviklingen av den indirekte beskatningen har vært preget av harmoniseringen som ble gjennomført av EU.²⁴ Spesielt i forkant av begge folkeavstemningene om medlemskap til EU i 1972 og 1994 har det vært foretatt en harmonisering til EUs merverdiavgiftsregelverk.²⁵

Lovgiver har hentet inspirasjon fra EU-retten ved utviklingen av det norske merverdiavgiftssystemet. Det internasjonale perspektivet ble videreført ved merverdiavgiftsreformen i 2001 og Finansdepartementet fremhevet viktigheten med dette i forarbeidene med at «En generell avgiftsplikt vil bringe det norsk merverdiavgiftsregelverket i samsvar med regelverket i andre land, herunder våre viktigste handelspartnere.»²⁶

Basert på at det norske avgiftssystemet er harmonisert med EUs avgiftssystemet flere ganger gjør at merverdiavgiftssystemet ikke er særnorsk og avviker ikke fullstendig fra andre lands avgiftssystemer. Det norske merverdiavgiftsregelverket er bygget opp på samme måte som EUs merverdiavgiftsdirektiv. Avgiftssystemet i EU bygger på de samme grunnleggende prinsippene som i det norske. Merverdiavgiften er en forbrukeravgift, og systemet skal være nøytralt ved at avgiftspliktige omsetningsledd oppnår fradrag for inngående merverdiavgift.²⁷ Det er dermed et overordnet mål at det ikke skal skje uønsket avgiftskumulasjon, og at

---

²² I dette kapittelet tas det i stor grad utgangspunkt i Eriksen, «Internasjonale rettskilder på merverdiavgiftsrettens område», s. 18-29; Wroldsen, «EU-praksis som rettskilde på merverdiavgiftsrettens område», s. 30-44

²³ NOU (2003: 3) Merverdiavgiften og kommunene. Konkurransевridninger mellom kommuner og private, s. 83

²⁴ Ot.prp. nr. 17 (1968-1969) s. 35.

²⁵ Dyrnes mfl., *Merverdiavgiftsrett i et internasjonalt perspektiv* (2017), s. 21.

²⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 11.

²⁷ Dyrnes mfl., *Merverdiavgift i et internasjonalt perspektiv* (2017), s. 14

merverdiavgiften i minst mulig grad skal skape konkurransevridninger.²⁸ Dette taler for at like regler i Norge og EU bør tolkes likt.

I tråd med dette har Høyesterett ved flere anledninger tatt utgangspunkt i rettspraksis fra EU-domstolen ved tolkning av enkelte norske regler på merverdiavgiftens område. Dette gjelder særlig unntaket for finansielle tjenester i mval. § 3-6, jf. Rt. 2009 s. 1632 (ABG Sundal/Carnegie) hvor praksis ved EU-domstolen ble ansett som en tungtveiende rettskilde. Førstvoterende uttaler i avsnitt 48:

«... vil en etablert praksis ved EU-domstolen som utgangspunkt anses som en tungtveiende rettskilde ved tolkningen av det norske unntaket.»

I et annet tilfelle har Høyesterett motsatt standpunkt, jf. for eksempel Rt. 2012 s. 1547 (Norwegian Claims Link) avsnitt 34:

«Avgiftsretten er ikke en del av EØS-retten og det er heller ikke fra regjering eller Stortingets side gitt uttrykk for at det skal skje en frivillig harmonisering.»

Dette viser tydelig hvor ulikt EU-praksis vektlegges i den norske domstolen. Jeg mener EU-domstolens praksis og tolkninger er relevante og skal benyttes som retningsgivende i den norske domstolen. Dette vil sikre at vi tolker regelverket homogent og unngår varierende tolkning på tvers av landene. Imidlertid har den norske domstolen nasjonale særegenheter og tradisjoner som kan gjøres gjeldende i tolkningen av nasjonale regler og avgiftslovgivning. Det finnes ingen fasit på hvor mye EU-domstolens praksis bør legges til grunn i den norske domstolen og åpenbart er det store forskjeller i hvor mye det har av betydning. Jeg mener det norske regelverket burde tolkes identisk med EU, spesielt på områder hvor regelverket er identisk. Uenigheten om EUs rettskildemessig vekt kan indikere at domstolen ønsker å forme utfallet i hvert enkelt tilfelle slik de selv ønsker.

I Finansdepartementets tolkningsuttalelse 15. juni 2001 ble det presisert at unntaket for finansielle tjenester i mval. § 3-6 skal forstås i samsvar med tilsvarende unntak i EUs avgiftsdirektiv. I en prinsipputtalelse uttalte Skattedirektoratet at den virtuelle valutaen bitcoin måtte anses som en avgiftspliktig tjeneste siden det ikke kan anses som «gyldige betalingsmidler» og derfor heller ikke kan anses som en unntatt finansiell tjeneste.²⁹ I oktober

---

²⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 11.

²⁹ Skattedirektoratets prinsipputtalelse av 11. november 2013

2015 kom EU-domstolen frem til at bitcoin måtte anses som en finansiell tjeneste.³⁰ Etter dette ba Finansdepartementet om en ny vurdering fra Skattedirektoratet angående merverdiavgiftsbehandlingen av digital valuta. I 2017 kom Skattedirektoratet med beskjed om at veksling av bitcoin er omfattet av unntaket for finansielle tjenester.³¹ Dette bekrefter at EU-domstolens praksis har stor innflytelse på det norske merverdiavgiftsregelverket.

I lys av dette tilfellet viser at EU-retten har stor rettskildemessig betydning for omfanget av unntaksbestemmelsen i norsk merverdiavgiftsrett. Lovgiver har ved flere anledninger hatt et blikk mot EU-retten i nesten alle større lovendringssaker på merverdiavgiftsområdet. Av den grunn er det svært mange likheter, og på mange områder er norsk MVA-rett utformet tilnærmet identisk med EU-retten.

Etter min mening er det ikke tilstrekkelig at EUs rettskilder avvises med begrunnelse om at merverdiavgift ikke er en del av EØS-avtalen. Det norske merverdiavgiftsregelverket er i stor grad bygget opp på samme måte som EUs sjette avgiftsdirektiv. Mange av de samme problemstillingene gjøres derfor gjeldende både i Norge og i EU-landene i forhold til merverdiavgiften.

---

³⁰ *David Hedqvist (FC) C-264/14.*

³¹ Regjeringen. «Bitcoin er unntatt fra merverdiavgift».

3 Unntaket fra merverdiavgiftsplikt for finansielle tjenester

3.1 Generelt om avgiftsunntaket for finansielle tjenester

Det fremgår av mval. § 3-6 at omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgiftsplikten. Bestemmelsen utgjør dermed et unntak fra hovedregelen i mval. § 3-1 første ledd om at det skal betales merverdiavgift av enhver tjeneste.³²

Merverdiavgiftsunntaket omfatter i hovedsak kjerneområdene innenfor bank, forsikring og verdipapirhandel. Unntaket omfatter inn- og utlånstjenester, omsetning av selskapsandeler, valutatransaksjoner, betalingsformidling og forsikringstjenester. Omsetning av finansielle instrumenter som verdipapirer og tilsvarende virksomhet, samt forvaltning av verdipapirfond og investeringsselskaper er også omfattet av unntaket.³³

Avgiftsunntaket begrenses til å gjelde en kvalifisert art av tjenester. Det er innholdet i tjenesten som er unntatt, ikke de finansielle virksomhetene. Den avgiftsmessige beregningen må dermed vurderes isolert for hver enkelt virksomhet.³⁴

Det må foretas en separat vurdering av den avgiftsmessige statusen for tjenester som ytes, for hver enkelt virksomhet. Selv om en underleverandør tilbyr en avgiftspliktig tjeneste, vil de likevel måtte beregne merverdiavgift for denne tjenesten. Dette gjelder selv om tjenesten i senere omsetningsledd vil være en del av en avgiftsfri tjeneste.³⁵ Dette er et generelt prinsipp som gjelder for all virksomhet etter merverdiavgiftsloven, som omhandler at det skal beregnes avgift i alle omsetningsledd.

En rekke verdiskapningsledd er ikke, eller i liten grad, egnet for avgiftsplikt. Det gjelder særlig varer og tjenester levert av det offentlige og som finansieres helt eller delvis, ved skatter og avgifter. Som følge av betydelig verdiskapning innen omsetning av finansielle tjenester la Finansdepartementet til grunn at slike tjenester burde omfattes av avgiftsplikten.³⁶ Et unntak vil skape avgiftskumulasjon og svekke merverdiavgiftssystemets nøytralitet.

---

³² Gjelder også varer, men dette behandles ikke nærmere.

³³ Skattedirektoratet (2023) s. 233.

³⁴ Skattedirektoratet (2023) s. 233.

³⁵ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s.125.

³⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

Finansdepartementet foreslo et avgrenset unntak for finansielle tjenester i samsvar med hvordan andre OECD-land praktiserer lignende unntak.³⁷

Avgiftsunntaket for finansielle tjenester må ifølge forarbeidende avgrenses mot tjenester av «generell administrativ, økonomisk og juridisk art». Dette medfører at en del virksomheter vil få både avgiftspliktig og avgiftsunntatt omsetning. Grensedragningen mellom avgiftsunntatte og avgiftspliktige tjenester er uklar, og volder i praksis ofte utfordringer hos de næringsdrivende. En slik avgrensning harmoniserer med avgrensningen i EUs merverdiavgiftsdirektiv, som det norske avgiftsunntaket ble basert på.³⁸

Det oppstår problemer i forhold til lånetjenester og rentemarginer. Å beregne merverdiavgift på brutto renter vil være problematisk. Rentemarginer er en usikker størrelse som påvirkes av en rekke faktorer. Tilbud og etterspørsel etter lån er for eksempel med på å etablere markedsrenter.

Resultatet blir dermed at finansinstitusjoner behandles som ikke-avgiftssubjekter innenfor avgiftsretten. Det vil si at de behandles som forbrukere i merverdiavgiftssystemet uten at de er det. Sammenlignet med produsenter av helse og sosialtjenester som produserer tjenester som lovgiver har ment skal være unntatt, blir finansinstitusjoners produksjon av tjenester rettet mot næringsdrivende og det oppstår kaskadeeffekter når finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift.³⁹ I tillegg er finansnæringen ilagt ekstra avgift for å kompensere for provenytapet som følge av avgiftsunntaket, såkalt «finansskatt».⁴⁰

3.2 Lovens vilkår

3.2.1 Innledning

Mval. § 3-6 ramser opp en ikke-uttømmende liste over hva som kan regnes som omsetning og formidling av finansielle tjenester.⁴¹

Det følger av mval. § 3-6 at:

Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra loven, herunder

---

³⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

³⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124.

³⁹ Gjems-Onstad mfl., *Praktisk merverdiavgiftsrett (2012)*, s. 86-87

⁴⁰ Se drøftelse i kapittel 3.4 om finansskatt.

⁴¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 193.

- a) Omsetning av forsikringstjenester
- b) Omsetning av finansieringstjenester, likevel ikke finansiell leasing
- c) Utføring av betalingsoppdrag
- d) Omsetning av gyldige betalingsmidler
- e) Omsetning av finansielle instrumenter og lignende
- f) Forvaltning av verdipapirfond
- g) Forvaltning av investeringsselskap

3.2.2 Omsetning av finansielle tjenester

Mval. § 3-6 skiller mellom unntak fra avgiftsplikt for *omsetning* og *formidling* av finansielle tjenester. Begrepet *omsetning* er legaldefinert med følgende ordlyd «levering av varer og tjenester mot vederlag»⁴²

Legaldefinisjonen oppstiller tre kumulative vilkår for at det skal foreligge merverdiavgiftsplikt for avgiftssubjekter. Det må foreligge en leveranse, dvs. En form for ytelse eller oppofrelse fra en av partene, for det andre må leveringen bestå av varer og/eller tjenester og for det tredje må det foreligge et vederlag i en eller annen form som motstykke til den aktuelle vare- og/eller tjenesteleveransen. Som vederlag regnes enhver godtgjørelse av økonomisk verdi, i tillegg må det være en tilknytning mellom leveransen og vederlaget. For at det skal foreligge omsetning, må det være inngått en gjensidig bebyrdende avtale mellom partene.⁴³

Alle tre vilkårene må være oppfylt for at det skal foreligge en omsetning. Levering av varer eller tjenester uten tilknytning til motytelsen, kan defineres som en gave og vil ikke anses som omsetning. Uten oppfyllelse av omsetningsbegrepet vil det ikke være rom for avgiftsunntak for finansielle tjenester.

Omsetning av finansielle tjenester omfatter inn- og utlånstjenester, omsetning av selskapsandeler, valutatransaksjoner, betalingsformidling, forsikringstjenester, finansielle instrumenter som verdipapir og tilsvarende virksomhet, samt forvaltning av verdipapirfond og

---

⁴² Mval. § 1-3 (1) bokstav a.

⁴³ Rt. 2004 s. 738 (P4 Radio) avsnitt 34.

investeringsselskaper.⁴⁴ Opprømsingen er som ikke-uttømmende for å gi rom til nye finansielle tjenester ved endringer av markedsstrukturen.⁴⁵

Avgiftsunntaket for omsetning av finansielle tjenester er begrenset til å gjelde en kvalifisert art av tjenester. Dette vil innebære at virksomheter kan få omsetning både innenfor og utenfor loven når finansielle tjenester avgrenses mot tjenester av administrativ, økonomisk og juridisk karakter.⁴⁶ Det presiseres at det ikke er de finansielle virksomhetene, som banker, forsikringsselskaper, aksjemeglere mv. For tjenester som ytes fra hver virksomhet isolert sett er det innholdet i tjenesten som er avgjørende for at unntaket skal gjelde, ikke de respektive virksomheters avgiftsmessige status. Det innebærer at andre typer virksomheter kan yte slike tjenester og samtidig være omfattet av unntaket. For eksempel ved tjenester levert fra underleverandører, hvor tjenesten vil være avgiftspliktig, selv om den i et senere omsetningsledd vil være en del av en avgiftsfri tjeneste.⁴⁷

Den norske definisjonen av omsetning er tilnærmet lik EUs merverdiavgiftsdirektiv artikkel 2 første ledd bokstav a og c som videre er innlemmet og gjennomført i nasjonal lovgivning i Sverige og Danmark. Slik lyder dansk oversettelse av omsetningsbegrepet:

- «a) levering af varer, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspliktig person, der handler i denne egenskab
- c) levering af ytelser, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspliktig person, der handler i denne egenskab.»⁴⁸

Likhetene kommer av at harmoniseringen er gjennomført godt og bidrar til en felles forståelse av omsetningsbegrepet mellom landegrensene, uavhengig om man er bundet av MVA-direktivet. Dette styrker mitt syn på at det er rimelig å trekke paralleller mellom fortolkningene som er gjort innenfor EU, spesielt når det gjelder vurderinger knyttet til det norske omsetningsbegrepet, herunder omsetning av finansielle tjenester.⁴⁹

---

⁴⁴ Skattedirektoratet (2023) s. 230.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 193.

⁴⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 123.

⁴⁷ Skattedirektoratet (2022) s. 230

⁴⁸ Rådets direktiv 2006/112/EF av 28. november 2006 om det felles merverdiavgiftssystem, artikkel 2 første ledd bokstav a og c.

⁴⁹ Se kapittel 2.3 for drøftelse om EU-praksis som rettskilde.

3.2.3 Formidling av finansielle tjenester

Unntaket fra avgiftsplikten i mval. § 3-6 omfatter også formidling av finansielle tjenester.

I motsetning til *omsetning* inneholder ikke merverdiavgiftsloven en legaldefinisjon på hva som ligger i ordlyden *formidling*. Ved vanlig språklig forståelse handler det om å overbringe informasjon eller kunnskap. I forarbeidene er «formidlingstjenester er et vidt begrep som i denne sammenheng omfatter mellommannsvirksomheter av forskjellig art»⁵⁰

I Merverdiavgiftshåndboken blir formidling fremstilt som det å «være på oppdrag fra en part, bistå med å etablere kontakt med en annen part og gjennomføre eller bistå oppdragsgiver i forhandlinger, og for øvrig yte slik bistand som nødvendig for at partene skal inngå avtale.»⁵¹ En formidlers kjerneoppgave vil være å aktivt bidra til å bringe parter sammen i en avtale. Det stilles ikke krav til at en mellommann/formidler må ha vært engasjert i samtlige faser av et oppdrag for at det skal være snakk om formidlingstjenester. Det «å bringe partene sammen» er vesentlig, men ikke nødvendigvis tilstrekkelig.⁵²

En nærmere forståelse av formidling eller megling stod sentralt i Rt. 2009 s.1632 (ABG Sundal/Carnegie) hvor Høyesterett tok utgangspunkt i EU-rettslige kilder om hva som omfattes av formidlingsbegrepet i unntaksbestemmelsen. Førstevoterende påpekte at en megler tradisjonelt måtte opptre selvstendig. Av dette oppstilles det et selvstendighetskrav som er vilkår for at tredjemann skal kunne anses som megler:

«Det tradisjonelle selvstendighetskravet relaterer seg til meglers formelle posisjon, så som at den ikke skal være ansatt hos hovedmannen eller på annen grunnlag kunne identifiseres av denne».⁵³

Det er nødvendig å avgrense formidling mot rådgivning, markedsføring og annen avgiftspliktig medvirkning. Formidling av finansielle tjenester inkluderer tjenester fra forskjellige mellommenn innen flere deler av finanssektoren, for eksempel fonds- og aksjemeglere. Det innebærer at formidling av tjenester som ikke har forbindelse med en avgiftsfri finansiell tjeneste er avgiftspliktig, for eksempel eiendomsmegling.⁵⁴

---

⁵⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 90.

⁵¹ Skattedirektoratet (2023) s. 235.

⁵² Skattedirektoratet (2023) s. 235.

⁵³ Rt. 2009 s.1632 avsnitt 51.

⁵⁴ Skattedirektoratet (2023) s. 236.

Formidling kan forstås med at en tredjepart får i stand en avtale mellom to eller flere parter, ved å tjene som et bindeledd mellom partene. At formidleren opptrer som mellommann, er et selvstendig vilkår for at den aktuelle tjenesteytelsen skal være omfattet av avgiftsunntaket.⁵⁵ Dermed vil formidlingstjenesten være unntatt fra merverdiavgift dersom tjenesteyteren kvalifiserer som *mellommann* og tjenesten som leveres etter sin art er *formidling*.

3.2.4 Sammensatte ytelser og «hovedytelseslæren»

En finansiell tjeneste som er unntatt fra merverdiavgift kan inneholde elementer av underordnede tjenester som isolert sett er avgiftspliktige. Begrepet «tilknyttede tjenester» og «sammensatte ytelser» er også brukt om denne problemstillingen.

Dersom visse ytelser er underlagt redusert sats, avgiftsunntak eller avgiftsfritak og omsettes samlet, kan det oppstå spørsmål om disse ytelsene skal betraktes som separate eller individuelle ytelser som skal vurderes individuelt, eller om de skal behandles samlet ved beregningen av merverdiavgift.⁵⁶ I slike tilfeller må det vurderes konkret om det foreligger selvstendige ytelser som skal avgiftsbehandles hver for seg, eller om ytelsene er av en slik karakter at de kan anses for å være integrerte og avgiftsbehandles under ett. Dette omtales som hovedytelseslæren, og er utviklet gjennom praksis i EU-domstolen. Når det gjelder avgiftsunntatte finansielle tjenester, vil avgrensingsproblemer til andre tjenester med eller uten tilstrekkelig tilknytning til den finansielle tjenesten stå sentralt i unntaksvurderingen.

I en uttalelse fra Finansdepartementet ble det presisert at dersom en tilknyttet tjeneste er i direkte tilknytning til en finansiell hovedtjeneste og er mindre vesentlig enn denne, skal den avgiftsmessig behandles på samme måte som den finansielle hovedtjenesten. Her er det viktig å anerkjenne sammenhengen mellom de tilknyttede tjenestene og den finansielle hovedtjenesten når det gjelder avgiftsbehandling.⁵⁷

Departementet visste til den opphevede vphl. 1997 § 8-1, som regulerte tilknyttede tjenester.⁵⁸ Denne bestemmelsen ga eksempler på tjenester der det normalt sett *ikke* var en direkte

---

⁵⁵ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 46.

⁵⁶ Lindblad, Guri., «Hovedytelseslæren – mer enn bare hovedytelser» s. 4

⁵⁷ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 4.

⁵⁸ Lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (vphl. 1997) [opphevet]; Erstattet av lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (vphl.)

tilknytning, slik at tjenestene skulle anses som en del av en finansiell hovedytelse.⁵⁹ Hva som nå menes med tilknyttede tjenester fremgår av vphl. § 2-6 første ledd, og har en litt annen ordlyd enn tidligere. I forarbeidende uttalte finansdepartementet at disse tjenestene «i stor utstrekning» ville bli omfattet av avgiftsplikt.⁶⁰ Høyesterett kommenterte uttalelsen slik «(...) må imidlertid forstås som en faktisk beskrivelse av de tjenestene som gjennomgående ytes i slike sammenhenger.»⁶¹

I tilfeller hvor det er nødvendig å foreta en konkret vurdering av om det foreligger to selvstendige tjenester, eller om den aktuelle tjenesten er av slik karakter at den anses for å være en integrert del av en finansiell hovedtjeneste, og dermed kan unntas fra avgiftsplikten. Hovedytelseslæren er utviklet gjennom praksis i EU-domstolen og har kommet til uttrykk i blant annet C-453/05 (Volker Ludwig) og C-349/96 (Card Protection Plan).⁶² Som utgangspunkt må hver leveranse anses *selvstendig* og *uavhengig*. Samtidig har domstolen understreket at en leveranse som økonomisk forstås som én ytelse, ikke kunstig må splittes opp. I vurderingen skal en søke å identifisere hva som særpreger ytelsen, herunder identifisere en mulig hovedytelse, som sammen med de øvrige elementene er å anse som én tjeneste.

Problemstillingen knyttet til sammensatte ytelser ble også påpekt av Finansdepartementet i proposisjon til Stortinget:

Når det gjelder sammensatte og tilknyttede tjenester innebærer unntaket at det i hvert enkelt tilfelle må vurderes konkret om det foreligger selvstendige tjenester, eller om den tilknyttede tjenesten er av slik karakter at den er en integrert del av den finansielle hovedytelsen, og således unntatt fra avgiftsplikt. Denne vurderingen byr i praksis på store utfordringer så vel hos de avgiftspliktige som hos avgiftsmyndighetene, og dette vises bl.a. gjennom pågående rettsaker knyttet til såkalte «corporate finance-tjenester».⁶³

Saken det henvises til er Rt. 2009 s. 1632 (Carnegie/ABG) som gjaldt corporate finance-tjenester utført av meglerhusene Carnegie og ABG Sundal Collier. Begrepet *corporate finance*-tjenester er ikke definert i norsk lov, men forstås som en samlebetegnelse på tjenester

---

⁵⁹ Skattedirektoratet (2023), s. 271.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124.

⁶¹ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 39.

⁶² Volker Ludwig (SC) C-452/05; Card Protection Plan (SC) C-349/96.

⁶³ Prop. 1 S (2009-2010), (prop-200910-001-ska), s. 55.

i form av bistand med transaksjoner med finansielle instrumenter, f.eks. bistand ved fusjon, oppkjøp osv.⁶⁴ Høyesterettsdommen gjaldt vurderingen av to typer oppdrag 1) bistand ved fusjon mellom to finansinstitusjoner og 2) bistand ved salg av aksjeselskaper. Partene var enig i at oppdragene skulle underlegges én felles avgiftsbehandling som helhet.⁶⁵ Høyesterett gikk ikke nærmere inn på om det forelå separate ytelser eller en helhetlig ytelse og henviste til lagmannsrettens utdrag fra EU-domstolens dom C-453/05 (Volker Ludwig) avsnitt 17 og 18 om når sammensatte tjenester skal splittes.⁶⁶

Videre uttalte Høyesterett følgende:

Dette er etter mitt syn også dekkende for norsk rett. Det avgjørende er hvilke elementer som særlig karakteriserer den enkelte transaksjon. Formålet vil klart ha betydning i denne sammenheng, men jeg finner grunn til å understreke at det ikke er tale om å vurdere målet for prosjektet som sådan, men hva som fra oppdragsgivers side er hovedsiktemålet med tjenestene fra den enkelte tjenesteyter isolert sett.⁶⁷

Etter min mening la Høyesterett for første gang hovedytelseslæren til grunn for resultatet i Rt. 2009 s. 1632. EU-domstolen har utarbeidet vurderingstemaer for å vurdere om ytelser som omsettes samlet, består av flere enkeltstående ytelser eller én sammensatt ytelse. De to vurderingstemaene er om (1) det foreligger en hovedytelse med tilleggsytelse, eller om (2) ytelsene er integrerte. I norsk rettspraksis brukes hovedytelseslæren til vurdering om det foreligger en hovedytelse med en tilleggsytelse. Dermed kan man si at hovedytelseslæren i norsk rett bare gir uttrykk for deler av EU-domstolens praksis knyttet til sammensatte ytelser.

3.2.5 Tjenester levert fra underleverandører

Hovedregelen er at avgiftsmessig status for tjenester skal vurderes for hver virksomhet isolert sett.⁶⁸ Det betyr at en underleverandør til en finansinstitusjon kan omsette avgiftspliktige tjenester selv om tjenesten i et senere omsetningsledd vil være en nødvendig og integrert del av en unntatt finansiell tjeneste.⁶⁹ Dette prinsippet gjelder generelt for all virksomhet som omfattes av merverdiavgiftsloven.⁷⁰

---

⁶⁴ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 220.

⁶⁵ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 45.

⁶⁶ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 54.

⁶⁷ Rt. 2009 s. 1632 avsnitt 55.

⁶⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 125.

⁶⁹ Skattedirektoratet (2023) s. 277-278.

⁷⁰ Se kapittel 2.1 for nærmere om merverdiavgiftssystemet.

Dersom en finansinstitusjon utkontrakterer deler av virksomheten til et eget selskap, kan dette medføre at tjenesten som var unntatt fordi den ble produsert av virksomheten selv nå blir avgiftspliktig ved at de ytes fra et annet subjekt. I andre tilfeller kan tjenester levert av underleverandører i seg selv være finansielle tjenester og derav unntatt fra avgiftsplikt.

Finansinstitusjonene benytter ofte underleverandører for en rekke av sine tjenester, særlig knyttet til IT, herunder IT-systemer og programvare knyttet til nettbank og pengeoverføringer. Disse tjenestene kan ha en *nær sammenheng* med og kan utgjøre en *integrert del* av den finansielle tjenesten.

Det sentrale spørsmålet er hva som kreves for at en underleverandørs ytelse skal kvalifisere som en unntatt finansiell tjeneste.⁷¹ Det kreves en konkret vurdering for å avgjøre om en tjeneste levert av en underleverandør er omfattet av unntaket. Unntaket skal i utgangspunktet tolkes strengt.⁷² Finansdepartementet henviste til EU-domstolens sak C-2/95 (SDC) og påpekte at denne dommen også bør legges til grunn for avgrensningen av det norske unntaket for finansielle tjenester.⁷³

Det sentrale vurderingskriteriet er trukket opp i en rekke EU-dommer og gjelder generelt for situasjoner der en underleverandør leverer tjenester, typisk til en finansinstitusjon. I *Abbey National*-dommen⁷⁴ trekkes det frem at tjenesten sett under ett må utgjøre en særskilt helhet for å oppfylle de spesifikke og vesentlige funksjoner som er beskrevet i EU-direktivets unntak for finansielle tjenester. I *SDC*-dommen⁷⁵ ble det samme påpekt. Det er derfor sentralt å se på hovedtjenestens funksjoner og hvilken rolle og hvilket ansvar underleverandøren har i denne forbindelse.

Tjenester som utkontrakteres av finansinstitusjoner reiser spørsmål om tjenesten fremdeles har en funksjon som er vesentlig og spesifikk for det aktuelle unntakets område. Problemstillingen angående hvorvidt tjenester levert fra underleverandører tas opp under de ulike finansielle tjenestene der det er aktuelt i kapittel 4.

---

⁷¹ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren*, s. 223.

⁷² Skattedirektoratet (2023) s. 238.

⁷³ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15.juni 2001 punkt 4.

⁷⁴ *Abbey National (TC)* C-169/04, avsnitt 70.

⁷⁵ *Sparekassernes Datacenter (FC)* C-2/95, avsnitt 66.

3.3 Hensyn for og mot å holde finansielle tjenester utenfor avgiftsområdet

3.3.1 Innledning

Merverdiavgiftssystemet bygger på en generell avgiftsplikt med utgangspunkt i at alt forbruk skal avgiftsbelegges. Det er dermed unntakene fra hovedregelen om avgiftsplikt som krever særskilt begrunnelse.⁷⁶ Hensynene bak reglene for unntak fra merverdiavgift spiller en stor rolle ved fastsettelse av reglens innhold og avgrensningene.

Storviksutvalget mener det må foreligge tungtveiende grunner for at et tjenesteområde skal unntas fra avgiftsplikt. De ulike hensynene *kan* gi grunnlag for å unnta en tjenesteytelse fra avgiftsområdet. Til tross for at ett eller flere hensyn er tilstede, kan det være andre forhold som gjør at avgiftsplikt er ønskelig i det aktuelle tjenesteområdet. Det er vanskelig å gi noe generelt uttrykk for i hvilken grad de enkelte hensyn skal vektlegges. Det vektlegges stor betydning å sammenligne seg med andre land som har innført generell avgiftsplikt og se hen til hvilke unntak de har og begrunnelsen bak disse unntakene.

Finansdepartementet ønsker som sagt en generell merverdiavgiftsplikt med færrest mulig unntak. Eventuelle unntak skal være særskilt begrunnet, med f.eks. hensyn, prinsipper eller annen lands rett.⁷⁷

3.3.2 Like ytelser bør behandles likt

Det er et generelt prinsipp innen merverdiavgiftsretten at like ytelser skal underlegges den samme avgiftsmessige behandlingen, uavhengig av hvem som yter eller utfører tjenesten.⁷⁸ Prinsippet handler om at lignende varer og tjenester bør behandles på samme måte når det gjelder avgift. Et slikt prinsipp vil by på utfordringer når det gjelder å fastslå om tjenestene er likeartet. Det vil derfor være nødvendig å legge vekt på om ytelsene tilbys i konkurranse med hverandre og at forskjellig avgiftsbelastning er egnet til å påvirke forbruksvalget.

I forbindelse med finansielle tjenester støter man på utfordringer ved anvendelsen av prinsippet om lik behandling. Dette skyldes at finansielle tjenester er unike og skiller seg fra

---

⁷⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 118.

⁷⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 104.

⁷⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 104-105; NOU (1990:11) Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester, s. 67.

andre typer tjenester. Finansielle tjenester omfatter i stor grad overføring av penger, lån, investeringer, forsikring og andre finansielle transaksjoner. Merverdiavgiftssystemet er utformet for å avgiftslegge forbruk av varer og tjenester, men finansielle tjenester er hold utenfor avgiftsområdet. Dette skyldes flere faktorer, for eksempel kompleksiteten i finansielle tjenester, utfordringene med å fastsette verdien av slike tjenester og hensynet til å opprettholde finansiell stabilitet og tilgang til tjenester.

Unntaket fra avgiftsplikt på finansielle tjenester gir på flere måter forskjellsbehandling sammenlignet med andre typer tjenester. Det følger av forarbeidene at avgiftsunntaket for helsetjenester, ikke oppfyller lovens krav til omsetning og derfor er unntatt fra merverdiavgiftsplikten.⁷⁹ I motsetning til helsetjenester har finansielle tjenester høy omsetning og det skaper betydelige merverdier, noe som isolert sett taler for at finansielle tjenester burde vært underlagt avgiftsplikt. Andre typer tjenester som tilbyr lignende funksjoner, som juridiske- og rådgivningstjeneste, er underlagt merverdiavgiftsplikt. Dette kan oppfattes som forskjellsbehandling i strid med prinsippet om lik behandling.

Det er likevel viktig å bemerke seg at det er komplekse hensyn som spiller inn på avgiftsunntaket for finansielle tjenester. Finanssektoren er en viktig del av økonomien og påvirker i stor grad økonomisk stabilitet og vekst. En eventuell innføring av avgiftsplikt på finansielle tjenester kan ha uforutsette konsekvenser for økonomien og tilgangen til tjenester, hvis andre land opprettholder unntaket.

3.3.3 Provenyhensynet

Provenyhensynet spiller en viktig rolle i vurderingen om avgiftsunntaket for finansielle tjenester. Formålet med merverdiavgift er å skaffe inntekter til staten. Når det skal vurderes om en tjenesteytelse bør holdes utenfor avgiftsområdet, må også de provenymessige konsekvensene vektlegges.⁸⁰ Det vil være lite hensiktsmessig å legge avgift på tjenester hvor det gis offentlig støtte fordi dette kan føre til negativt proveny.⁸¹ Provenyhensynet er et grunnleggende hensyn innen merverdiavgiftsretten for å skape positiv proveny. Ved tvilsspørsmål vil hensynet alltid tale for at den løsningen som medfører høyest mulig proveny legges til grunn.

---

⁷⁹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 108.

⁸⁰ NOU (1990:11) Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester, s. 67.

⁸¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 105; NOU (1990:11) Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester, s. 67.

Det er ikke et mål i seg selv at merverdiavgift skal gi mest mulig inntekt til statskassen, heller at regelverket skal utformes og tolkes slik at hensynet til statlige inntekter avveies mot andre sentrale hensyn, som hensynet til effektiv verdiskapning og ressursbruk.

3.3.4 Avgiftstekniske hensyn

Avgiftstekniske hensyn refererer til de tekniske og praktiske aspektene ved anvendelse av merverdiavgift og er vesentlig i vurderingen om hvorfor finansielle tjenester er unntatt fra avgiftsplikt. En av hovedårsakene til at finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgift er at avgiftsberegningen av slike tjenester kan være komplisert og utfordrende.

Finansielle tjenester omfatter et bredt spekter av aktiviteter og hver av disse tjenestene har ulike utfordringer knyttet til avgiftslegging. Finansielle tjenester innebærer ofte flere transaksjoner og involverer ulike aktører. Verdsettelsen av slike tjenester kan være vanskelig, og det kan være utfordrende å fastslå hvilken del av tjenesten som skal være gjenstand for merverdiavgift og hvilken del som ikke skal være det. Alle de ulike tjenesteaktivitetene vil gjøre det vanskelig å etablere en felles likeartet avgiftsbehandling. En avgiftsmodell kan være gjennomførbar for betalingsoppdrag, på samme tid som den ikke er mulig å benytte på finansieringstjenester.

Dette vil videre føre med seg problematikk rundt administrasjon, kontroll og etterlevelse. Innsamling og rapportering av merverdiavgift krever betydelige ressurser fra både skattemyndighetene og de næringsdrivende. Et unntak reduserer administrative oppgaver og kostnader knyttet til dette. Overholdelse og kontroll av merverdiavgiftsregler kan være utfordrende på grunn av flerleddet transaksjoner mellom forskjellige aktører. Et unntak taler for å forenkle kontrollprosessen ved å eliminere behovet for å verifisere merverdiavgiften på finansielle tjenester.

Formålet med å innføre en generell avgiftsplikt for tjenester er å unngå konkurransevridninger. Avgiftsplikt for en gruppe aktører og avgiftsunntak for en annen gruppe kan forstyrre merverdiavgiftssystemets nøytralitetsprinsipp og bidra til konkurransevridninger.⁸² Avgiftstekniske hensyn kan gjøres gjeldende i vurderingen dersom

---

⁸² Gjems-Onstad mfl., *Læreboken i merverdiavgift* (2020), s. 182.

avgiftsplikt vil medføre avgrensningsproblemer. Isolert sett vil ikke avgrensningsproblemer i seg selv tale for unntak fra avgiftsplikten. Storviksutvalget kom likevel frem til at enkelte tjenesteområder kan være så lite egnet for avgiftsplikt at et unntak er den beste løsningen. Likevel kan det ikke stride med andre grunnleggende prinsipper som taler for en generell avgiftsplikt på omsetning av tjenester.⁸³

De avgiftstekniske hensyn må veies opp mot andre relevante hensyn, som provenyehensynet i samsvar med tilgang til tjenester. Avgiftsregler er med på å skape en balanse mellom ulike hensyn for å oppnå et effektivt og funksjonelt merverdiavgiftssystem.

3.3.5 Harmonisering i forhold til andre land

Merverdiavgiftsregler for finansielle tjenester varierer fra ulike land. Noen land har spesifikke regler og begrensninger for avgiftslegging av visse finansielle tjenester, mens andre land har innført et generelt merverdiavgiftsunntak for finansielle tjenester. Det er naturlig å se hen til andre lands rett som rettskildefaktor i ulike rettsområder, dette kommer også til anvendelse her. De fleste OECD land som det er naturlig å sammenligne Norge med, har avgiftsunntak for finansielle tjenester og dette er et sterkt argument i vurderingen om finansielle tjenester skal være avgiftsunntatt eller avgiftspliktig.

Som nevnt innledningsvis er merverdiavgift en avgift på innenlandsk forbruk av varer og tjenester. Hvis de norske avgiftsreglene er annerledes enn de utenlandske, kan dette føre til konkurransevridninger med utlandet. Det vil være mer lønnsomt å kjøpe tjenester fra utlandet som ikke er avgiftsbelagt og det vil føre til lavere omsetning i Norge. Storviksutvalget presiserte at en harmonisering av regelverket i forhold til utlandet kan ha betydning for virksomheter som utfører tjenester til bruk i utlandet og for det tilfellet hvor en tjeneste kjøpes fra utlandet.⁸⁴ Videre trekker de frem at det under en hver omstendighet kan ha verdi å trekke sammenligning med lovverk i utlandet, og da spesielt til de landene som allerede praktiserer en generell avgiftsplikt på tjenester slik det er innen EU.⁸⁵ Alle medlemslandene i EU har et felles merverdiavgiftssystem som er regulert av merverdiavgiftsdirektivet, hvor finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgift.

---

⁸³ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 105.

⁸⁴ NOU (1990:11) Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester, s. 68.

⁸⁵ NOU (1990:11) Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester, s. 68.

Samlet sett er harmonisering av avgiftsunntaket for finansielle tjenester en kompleks og variert prosess som avhenger av nasjonale skattesystemer, regionale avtaler og internasjonale retningslinjer. Likevel ble det lagt stor vekt på at harmoniseringen til sammenlignbare land har stor vekt i vurderingen om avgiftsunntaket.

3.4 Finansskatt

3.4.1 Norges finansskatt

I Norge ble det innført en ekstra arbeidsgiveravgift for finanssektoren i 2017 som en del av regjeringens budsjettforslag. Denne ekstraavgiften blir kalt for «finansskatten». Det følger av folketrygdloven § 23-2a at ansatte som utfører finansielle aktiviteter skal betale finansskatt på lønn.⁸⁶

Finansskatt er en skatt som skal betales av selskaper som driver innenfor finansierings- og forsikringsområdet for å kompensere for manglende merverdiavgift i finansnæringen. Skattebelastningen er utformet etter en modell hvor den delvis er lagt på grunnlaget for arbeidsgiveravgift og delvis på selskapenes overskudd. Finansskatten består av to elementer, det ene er at arbeidsgivere ilegges en ekstraskatt på lønnsgrunnlaget på 5 prosent og den andre er at beskatningen på selskapets overskudd skattlegges med 25 prosent.⁸⁷

Finansskatten i Norge ble innført for å korrigere provenytapet for at finansielle tjenester er unntatt fra merverdiavgift. Skatteutgiften ved dette unntaket er på anslått til 10 200 millioner kroner i 2021 og finansskatten er anslått til 5 680 millioner i samme år. Dermed anslås gjestående skatteutgift til 4 500 millioner i 2021.⁸⁸

3.4.2 EUs finansielle transaksjonsskatt

I 2011 fremmet Europakommisjonen et forslag om å innføre en finansiell transaksjonsskatt (FTT). Formålet med FTT er å skatte inntekter til EU gjennom skatt på visse finansielle transaksjoner. Forslaget innebar en skatt på 0,1% på obligasjoner og aksjer og 0,01% på derivatkontrakter. EU-kommisjonen mente at en av fordelene ved å innføre FTT, ville

---

⁸⁶ Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven); SKNS1-2022-22

⁸⁷ Skatteetaten, «Finansskatt»; Prop. 1 LS (2016-2017) s. 88.

⁸⁸ Prop. 1 LS (2021-2022) vedlegg 1 punkt 1.4.

bidra til å sikre at det indre markedet fungerer optimalt og unngår konkurransevridning innen EU.⁸⁹

Innad i EU har FTT skapt diskusjoner og de 27 medlemslandene kom ikke til enighet om en felles EU-dekkende finansskatt. 10 av medlemslandene som ønsket å innføre EUs finansiell transaksjonsskatt inngikk et forsterket samarbeid⁹⁰. I 2013 utstedte EU-kommisjonen et revidert forslag til direktiv for å innføre en felles FTT i de 10 medlemslandene, men heller ikke de kom frem til enighet.⁹¹ Disse landene har imidlertid delte meninger og frykter for konsekvensene ved å innføre finansiell transaksjonsskatt. EU-kommisjonen har estimert at en transaksjonsskatt vil kunne gi hele 57 milliarder euro i inntekt.⁹²

3.4.3 Vurderingen av finansskatt i Norge og EU

Innføringen av finansskatt kunne være med å gi negative konsekvenser for økonomien og arbeidsplassene i Norge. Det handler i stor grad om at avgiften kunne føre til at finanssektoren ville flytte investeringene sine til land med lavere skatter. På den andre siden kunne finansskatt bidra til økt finansiering av velferdsordningen og offentlige tjenester som er viktig for å opprettholde en velfungerende velferdsstat. Dette ville bidra til et mer rettferdig skattesystem og redusere ulikheter.

I utgangspunktet er det ikke sluttforbrukeren som direkte belastes av finansskatt, men heller finansinstitusjonene som betaler skatten. I midlertid kan det likevel være en indirekte effekt på sluttforbrukeren gjennom økte kostnader for finansinstitusjonene. Dette skyldes at finansinstitusjonene kan velge å øke sine priser eller gebyrer for å kompensere for de økte kostnadene som følge av finansskatten.

Derfor kan finansskatten påvirke de totale kostnadene for finansielle tjenester som tilbys av institusjonene, og indirekte kan dette påvirke sluttforbrukerens kostnader dersom prisøkningene blir videreført til kundene. Så selv om det ikke er en direkte avgift på sluttforbrukeren, kan finansskatten påvirke sluttforbrukerens kostnader for finansielle tjenester direkte.

---

⁸⁹ KPMG. «FTT FAQ».

⁹⁰ Forsterket samarbeid er en prosedyre der minimum ni EU-medlemsstater har lov til å samarbeide i et område innenfor EU-strukturer, men uten at de andre medlemmene er involvert.

⁹¹ KPMG. «Financial Transaction Tax».

⁹² European Commission. «Enhanced Cooperation on Financial Transaction Tax – Questions and Answers».

Risikoen ved å innføre en regional finansskatt er at store konkurrerende finansmarkedet, som USA og Asia, vil fremstå som mer attraktive enn Europas finansmarkeder med mindre det innføres en global finansskatt. Dette skaper bekymringer for at det kan oppstå konkurransevridning i finanssektoren og at finansiell aktivitet flyttes ut av Europa. Ved innføringen av en felles EU-dekkende finansskatt vil Norge måtte tilpasse sin finansskatt slik at de ikke utkonkurrerer seg selv fra det regionale finansmarkedet. EU-land som allerede har innført nasjonal finansskatt vil måtte avvikle den for å ta i bruk EUs finansskatt for å unngå dobbeltbeskatning. Det er naturlig å anta at Norge kommer til å ta hensyn til en eventuell finansiell transaksjonsskatt dersom det innføres i EU.

Etter mitt ståsted ville aldri problematikken med finansskatt vært aktuell hvis det var en global avgiftsplikt på finansielle tjenester. På den måten ville man kunne eliminert konkurransevridning i finanssektoren og trusselen for å flytte finansiell aktivitet ville ikke vært til stede. Det er åpenbart et stort behov for å skape inntekter fra en sektor det genereres så stor merverdi i. Finansielle tjenester er en spesiell tjeneste som skiller seg fra mange andre typer tjenester som omfattes av merverdiavgift. Mange finansielle tjenester, som lån, forsikringsprodukter eller verdipapirhandel, kan være komplekse og kan involvere mange forskjellige elementer som gjør det vanskelig å fastslå hva som skal være avgiftsgrunnlaget. Innføring av merverdiavgift på finansielle tjenester har vært og er en omstridt sak. En av årsakene til at dette er omstridt, er at finansielle tjenester anses som en viktig del av økonomien, og finansskatt kan føre til uønskede konsekvenser som økt finansiell ustabilitet og svekkelse av landets finansnæring.

Jeg stiller meg skeptisk til at den norske finansskattemodellen ikke korrigerer for svakhetene ved merverdiavgiftsunntaket ved å dekke hele provenytapet. Finansskattemodellen gjør det dyrere for arbeidskraft i finansnæringen sammenlignet med andre næringer. Dagens skattemodell er en enkel modell å etterfølge for både finansskattepliktige og skatteinnskriverne. Finansskatten inndriver omlag halvparten av de tapte statsinntektene som følge av merverdiavgiftsunntaket og fungerer på denne måten som en merverdiavgift.

Jeg mener at finansskatten kan bidra til å skape uheldige konkurransevridninger mellom Norge og utlandet. Så lenge EU-medlemsstatene ikke kommer til enighet om en felles finansiell transaksjonsskatt, er Norge nødt til å dekke provenytapet med

merverdiavgiftsunntaket ved å benytte seg av finansskattemodellen. Hvis EU både har merverdiavgiftsunntak og finansskatt er det naturlig å anta at Norge vil følge etter. Totalt sett er det viktigste å motvirke konkurransevridninger samtidig som man sikrer inntekter.

Jeg mener at diskusjon rundt finansskatt ville aldri vært et tema hvis finansielle tjenester var avgiftspliktig. Rent teknisk er det enklere med finansskatt enn avgiftsplikt på finansielle tjenester. Hva som skaper størst konkurransevridninger avhenger av flere faktorer som, størrelsen på avgiften, hvilke tjenester som omfattes og hvordan markedene reagerer på avgiftene. Jeg mener helt klart at det enten må være finansskatt eller avgiftsplikt på finansielle tjenester for å sikre økonomisk stabilitet for staten. Basert på harmoniseringen til EU angående avgiftsunntaket er finansskatt per nå den beste løsningen.

4 Nærmere om finansielle tjenester

4.1 Generelt

Finansielle tjenester er holdt utenfor avgiftsområdet og mval § 3-6 angir et bredt utvalg av unntak for finansielle tjenester. En av grunnene til at finansielle tjenester ikke er avgiftsbelagt, er utfordringer med å beregne vederlaget og avgiftsbelegge tjenestene.

Det oppstår problemer i forhold til lånetjenester og rentemarginer. Å beregne merverdiavgift på brutto renter vil være problematisk. Rentemarginer er en usikker størrelse som påvirkes av en rekke faktorer. For eksempel tilbud og etterspørsel etter lån er med på å etablere markedsrenter.

Resultatet blir dermed at finansinstitusjoner innen merverdiavgiftsretten behandles som ikke-avgiftssubjekter. Det vil si at de behandles som forbrukere i merverdiavgiftssystemet uten at de er det. Sammenlignet med produsenter av helse og sosialtjenester som produserer tjenester som lovgiver har ment skal være unntatt, blir finansinstitusjoners produksjon av tjenester rettet mot næringsdrivende og det oppstår kaskadeeffekter når finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift.⁹³

4.2 Forsikringstjenester

4.2.1 Omsetning av forsikringstjenester

Mval. § 3-6 bokstav a) unntar omsetning og formidling av forsikringstjenester. Det finnes ingen legaldefinisjon av begrepene *forsikring* og *forsikringsvirksomhet*. Forsikring kan enkelt forklares ved at du kjøper deg fri fra risiko. Finansdepartementet forklarer følgende:

Forsikring kan grovt sies å innebære overføring av risiko mot vederlag. En forsikringstjeneste kjennetegnes ved at en forsikringsgiver forplikter seg, mot betaling av en premie, til å yte forsikringstaker eller andre (medforsikrede) den ytelse partene ble enige om skulle ytes dersom forsikringstilfellet skulle inntre.⁹⁴

---

⁹³ Gjems-Onstad mfl., *Praktisk merverdiavgift*, s. 86-87.

⁹⁴ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 2.1.

Det er viktig å presisere at unntaket omfatter selve forsikringsytelsen eller formidlingen av forsikringen, ikke forsikringsvirksomheten isolert sett. Forarbeidene gir ingen nærmere veiledning av begrepet, men opplyser at livs-, skade- og kredittforsikring er omfattet.⁹⁵

Finansdepartementet har uttalt at EU-domstolens sak C-349/96 (Card Protection Plan) må legges til grunn for forståelsen av det norske unntaket.⁹⁶ I dommen fastslo EU-domstolen at unntaket *ikke* er begrenset til å gjelde aktører med tillatelse til å opptre som forsikringsgiver.⁹⁷ EU-domstolen viste til at EUs forsikringsdirektiv 73/239, etter endringsdirektiv 84/641, også klassifiserer assistanse i form av bistand til personer som kommer i vanskeligheter på reise eller under fravær fra hjemmet som forsikring. Tilsvarende standpunkt kom EU-domstolen frem til i en annen sak som omhandlet en ordning om kontingent med veihjelp ved ulykker, og skulle anses som en forsikringstjeneste.⁹⁸

Som et resultat av denne dommen, endret flere EU-land sin fortolkning av unntaket for finansielle tjenester, herunder omsetning av forsikringstjenester. Det resulterte i at unntaket nå inkluderer omsetning av veihjelpsabonnementer som tilbys av selskaper i Norge. Det fastslås at forsikringen ikke nødvendigvis må ytes som et pengebeløp, men kan også ytes som bistand. Det er tilstrekkelig at levering av assistanse mot betaling av premie betraktes som en forsikringstjeneste som er unntatt fra avgiftsplikt.⁹⁹

Forsikringsselskaper kan også omsette tjenester som ikke er avgiftspliktige, og kan derfor bli avgiftspliktig for deler av virksomheten. Hvorvidt omsetning fra forsikringsselskapet blir avgiftspliktig eller ikke, skal vurderes etter hvert enkelt tilfelle. Dersom avgiftspliktige tjenester inngår som et naturlig og underordnet ledd ved omsetning av en forsikringstjeneste, vil den samlede ytelsen være omfattet av unntaket.¹⁰⁰

Avgiftsunntaket for omsetning av forsikringstjenester har sine fordeler og utfordringer. Fordelene inkluderer lavere kostnader for forsikringstakerne og økt tilgjengelighet til forsikringstjenester. Samtidig kan det være utfordringer med at unntaket behandler

---

⁹⁵ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 119-120.

⁹⁶ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 2.1.

⁹⁷ *Card Protection Plan (SC) C-349/96*, s. 18.

⁹⁸ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 229; *Den Helleniske Republik (FC) C-13/06*

⁹⁹ Skattedirektoratet (2022) s. 233-234.

¹⁰⁰ Se nærmere omtale under kapittel 3.2.4; *Merverdiavgiftshåndboken* (2023) s. 240.

forskjellige typer forsikring på samme måte, uten å ta hensyn til eventuelle forskjeller i risiko og samfunnsmessig nytte. Det er stor forskjell på helseforsikring og bilforsikring, det er to ulike forsikringer med ulike økonomiske og sosiale implikasjoner. En mer differensiert tilnærming til avgiftsunntaket for forsikringstjenester kunne bedre reflektert forskjellene mellom ulike forsikringsprodukter.

4.2.2 Formidling/megling av forsikring

Formidling av forsikringstjenester er omfattet av avgiftsunntaket etter mval. § 3-6 bokstav a). Forsikringsformidling er regulert av forsikringsformidlingsloven.¹⁰¹

En generell oppfatning av forsikringsformidling er knyttet til tjenester der enkeltpersoner eller selskaper fungerer som mellommenn mellom forsikringstaker og forsikringsselskaper for å formidle forsikringsavtaler. Forsikringsformidlere jobber på vegne av forsikringstakerne og bistår med å finne riktig forsikringsdekning basert på hver enkelt behov. En forsikringsformidler kan også hjelpe med å presentere tilbud fra flere forsikringsselskaper og forhandle vilkår og priser på vegne av forsikringstakerne. Det betyr i utgangspunktet at tjenester en mellommann yter har til hensikt å bringe forsikringsselskap og forsikringstaker sammen.¹⁰²

Derimot omfattes ikke tjenester som ikke har tilknytning til inngåelse eller endring av forsikringsavtaler. Unntaket kan også omfatte andre aktører, som på en eller annen måte setter forsikringstaker i kontakt med et forsikringsselskap med formål at det skal inngås en forsikringskontrakt. Det innebærer at forsikringsformidling er unntatt fra merverdiavgift dersom (1) forsikringsformidleren kvalifiserer som «mellommann» og (2) tjenesten som leveres etter sin art er «forsikringsformidling».

Det følger av forsikringsformidlingsloven § 1-3 bokstav a og b at med forsikringsformidling menes «erhvervsmessig mellomleddsvirksomhet som består i å utøve forsikringsdistribusjon.» Dette betyr at forsikringsformidling er en form for mellomleddsvirksomhet der formidleren opptrer som et bindeledd mellom forsikringsforetaket og forsikringstaker. Foretak som driver med forsikringsformidlinger, selger altså ikke egne forsikringsprodukter. Skattedirektoratet

---

¹⁰¹ Lov 22. desember 2021 nr. 163 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsloven).

¹⁰² Prop. 233 LS (2020-2021) Lov om forsikringsformidling, punkt 4.1.1.

har lagt til grunn at forsikringsformidlingsloven vil være retningsgivende for hva som omfattes av begrepet «formidling av forsikring», til tross for at loven er nyere enn unntaket for forsikringstjenester.¹⁰³

Det finnes to hovedtyper forsikringsformidlingsforetak:

- (1) Forsikringsmeglingsforetak representerer forsikringstaker og skal bistå med å finne den beste forsikringsløsningen for kunden.
- (2) Forsikringsagentforetak har avtale med ett eller flere forsikringsforetak, og representerer foretakene de har avtale med.¹⁰⁴

Unntaket for formidling av forsikring er ikke begrenset til formidlingsvirksomhet som regulert i forsikringsformidlingsloven. Unntaket omfatter tjenester som normalt ytes i tilknytning til å bringe partene i kontakt med hverandre.¹⁰⁵ Tjenester som ikke har tilknytning til inngåelse, eller endring av forsikringsavtalen, omfattes imidlertid ikke.¹⁰⁶ Avgiftsunntaket i sin helhet er artsbestemt, som betyr at det er tjenestens art som er avgjørende for om tjenesten oppfyller unntaksbestemmelsen og ikke virksomhetens. Med dette menes at unntaket kan gjelde for formidlingstjenester fra aktører som ikke er registrert som formidlere eller som ikke omfattes av forsikringsformidlingsloven.¹⁰⁷

Dersom en forsikringsformidler også omsetter tjenester som er avgiftspliktige vil det åpnes en vurdering om det foreligger to selvstendige tjenester, eller om tjenestene er av slik karakter at de anses som en integrert del av forsikringsformidlingen og dermed unntatt fra avgiftsplikt.

En relevant sak var oppe hos Skatteklagenemnda som gjaldt om boligselgerforsikring med tilhørende tilstandsrapport må anses som en samlet tjenesteleveranse etter mval. § 3-6 bokstav a.¹⁰⁸ Det ble konkludert med at boligselgerforsikring med tilhørende tilstandsrapport må anses som to separate ytelser. Skattekontoret tok utgangspunkt i at ytelser som kan behandles som selvstendige ytelser, skal behandles deretter. Skattekontoret kunne ikke se at boligselgerforsikring og tilstandsrapporten var så integrert i hverandre at det ville vært kunstig

---

¹⁰³ SKD-melding nr. 2/11, punkt 3.

¹⁰⁴ Prop. 233 LS (2020-2021) Lov om forsikringsformidling, punkt 4.1.1.

¹⁰⁵ Skattedirektoratet (2022), s. 235.

¹⁰⁶ Skattedirektoratet (2023), s. 241-244.

¹⁰⁷ SKD-melding nr. 2/11, punkt 4.

¹⁰⁸ SKNS1-2022-43.

å splitte disse elementene opp i selvstendige ytelser. Konklusjonen ble at tilstandsrapporten ikke kunne anses som en sekundær ytelse til forsikringstjenesten (den potensielle hovedtjenesten) og i samsvar med hovedytelseslæren var det ikke omsatt en samlet avgiftsunntatt tjenesteleveranse.¹⁰⁹

Selgere av bolig og fritidseiendommer tilbys boligselgerforsikring. Dette er en forsikring som skal dekke mangelansvaret som selger kan pådra seg overfor kjøper.¹¹⁰ En boligselgerforsikring er gyldig i 5 år, altså så lenge boligkjøper kan reklamere på kjøpet.¹¹¹ Før selger kan motta forsikring kreves det utfylt et egenmeldingsskjema vedrørende boligens tilstand. Til tross for at selger kjenner boligen godt kan det være utfordrende å oppdage feil og mangler på egenhånd. Noen feil kan også være utfordrende for fagfolk å oppdage. En tilstandsrapport er ikke et krav for å få boligselgerforsikring, men kan ha stor effekt på prisen på boligselgerforsikringen. En tilstandsrapport representerer derfor en stor sikkerhet for forsikringsselskapet og bidrar til en tryggere bolighandel for alle involverte parter.

Som nevnt tidligere, indikerer forarbeidende at avgiftsunntaket for finansielle tjenester er ment å harmonisere med lignende unntak i andre OECD-land som det er naturlig for Norge å sammenlignes med. Det er avsagt en dom i Sveriges Högsta Förvaltningsdomstol om unntaket for forsikringsformidling.¹¹² Saken dreier seg om spørsmålet om en bank har utført forsikringsformidlingstjenester for et forsikringsselskap, blant annet hadde kundene mulighet til å få tilgang til forsikringsselskapets side gjennom en lenke på bankens nettside. Det var ikke påkrevd for kunden å logge inn på nettbanken for å overføre personopplysninger for å inngå forsikringsavtale med forsikringsselskapet.

Domstolen slo fast at banken opptrådte som mellommann mellom kundene og forsikringsselskapet.¹¹³ Når det gjelder tjenestens art, anså den Högsta Förvaltningsdomstol at de faktiske forholdene i saken var tilstrekkelig for at avgiftsunntaket kom til anvendelse.

Konsekvensene av utfallet etter denne dommen medfører at det er lite igjen av den naturlige avgrensningen for forsikringsformidlingstjenester som er unntatt merverdiavgift. De

---

¹⁰⁹ SKNS1-2022-43, punkt 3.4.

¹¹⁰ SKNS1-2022-43, punkt 3.2.

¹¹¹ Lov 03. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhendingslova) § 4-19 andre ledd.

¹¹² HFD 2015 ref. 29.

¹¹³ HFD 2015 ref. 29, s. 1.

tjenestene som banken tilbød i den aktuelle saken, viser liten forskjell fra vanlig markedsføringstjenester. Bankens rolle som forsikringsformidler fremstår som passiv. Det er uklart om det må legges til grunn et aktivitetsnivå for mellommannen i tråd med det norske unntaket for forsikringsformidling. Dommen fra Högsta Förvaltningsdomstolen ser i stor grad ut til å fjerne avgrensningen mot passiv markedsføring av forsikringstjenester.

Siden innføringen av avgiftsunntaket i norsk merverdiavgiftsrett har metoden for å yte, formidle og inngå forsikringsavtaler gjennomgått betydelige endringer. Dette skyldes blant annet den raske digitale utviklingen, der chatboter og kunstig intelligens kan svare på og veilede kunder i enkle og generelle spørsmål knyttet til forsikring.

4.3 Finansieringstjenester (ikke finansiell leasing)

Mval. § 3-6 bokstav b) unntar omsetning av finansieringstjenester, men ikke finansiell leasing. Begrepet *finansieringstjenester* er ikke definert i loven. Avgiftsunntaket for finansieringstjenester omfatter kredittytelser og innskuddstjenester¹¹⁴ samt tjenester som ytes i henhold til finansforetaksloven.¹¹⁵ Dette omhandler finansieringsvirksomheter som yter, formidler eller stiller garanti for kreditt, eller medvirker ved finansiering av annet enn egen virksomhet.¹¹⁶ Ytelse eller formidling av kreditt eller garantistillelse ved kreditt er dermed unntatt fra avgiftsplikt. Det samme gjelder låneformidling mellom debitor og kreditor. Innskudd anses som kredittytelse etter denne bestemmelsen.¹¹⁷

Merverdien som oppstår gjennom finansieringstjenester, er i stor grad «skjult» i form av rentegodtgjørelser og netto renteinntekter som finansinstitusjonene generer.

Rentegodtgjørelsen som kreves for kredittutlån består av flere elementer. Først å fremst er det en betaling for utsettelse av forbruket, der kunder får tilgang til midler som de ellers ikke ville hatt. Videre inkluderer det kompensasjon for risikoen som finansinstitusjonene tar på seg ved å tilby lån, samt et vederlag for inflasjonens påvirkning på pengeverdien over tid. Til slutt representerer rentegodtgjørelsen også betaling for selve tjenesten som blir utført av finansinstitusjonen.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Ot.prp nr. 2 (2000-2001) s. 122 og 193.

¹¹⁵ Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven).

¹¹⁶ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 231; Finansforetaksloven § 2-1 annet ledd.

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 193.

¹¹⁸ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 230.

I likhet med de andre unntakene gjelder unntaket for selve finansieringstjenesten, men eventuelle andre tjenester som banker yter overfor låntaker vil kunne omfattes som tilknyttede tjenester. I tilknytning til låneavtaler inngås ofte avtaler om garanti- og sikkerhetsstillelse.

Spørsmål om det foreligger en finansieringstjeneste eller omsetning ved oppfyllelse av avtalen er en problemstilling som ofte feiltolkes. I Skatteklagenemndas avgjørelse¹¹⁹ gjaldt spørsmålet om tapsavskrivning etter mval. § 4-7. Foretaket solgte varer på nett til privatkunder, og ga muligheten til to typer finansiering. Spørsmålet var om det skulle regnes som to separate tjenester med avgiftspliktig varesalg og avgiftsfri kreditt/finansiering, eller om kredittytelsen skulle anses som en integrert del av varesalget. SKD kom frem til at foretakets kredittstillelser ikke kunne anses som egne finansieringstjenester, men som omkostningen ved oppfyllelse av vareleveransen.

I EU-domstolens sak C-235/18 (Vega International) gjaldt spørsmålet om morselskapet leverte en finansieringstjeneste til sine datterselskap. Saken omhandlet at et morselskap utleverte drivstoffkort til sine datterselskap, slik at de kunne fylle drivstoff på kjøretøy som skulle transportertes og hvorvidt dette var en finansieringstjeneste. Konklusjonen ble at morselskapet opptrådte som en finansinstitusjon ved å forhåndsfinansiere datterselskapenes kjøp av drivstoff.

Finansieringstjenester er en viktig del av økonomien og involverer overføring av kapital og risikohåndtering, og det er dermed klart at avgiftslegging av disse tjenestene kan ha negative økonomiske konsekvenser. Ved å unnta disse tjenestene fra merverdiavgift, stimuleres tilgangen til kapital, investeringer og økonomisk aktivitet, som igjen bidrar til å fremme økonomisk vekst.

Avgiftstekniske hensyn vil være en viktig faktor for å holde finansieringstjenester utenfor avgiftsområdet. Disse tjenestetypene kan være svært komplekse og det kan være utfordrende å fastsette en felles beregningsmodell som bidrar til et enhetlig skattesystem. Derimot anser jeg det som fullt gjennomførbart å innføre merverdiavgift på gebyrer ved kredittytelser. Om det anses som hensiktsmessig i samsvar med provenyehensynet er en annen sak. Provenytapet på avgiftsunntaket for finansieringstjenester må ses i samsvar med harmonisering til andre land

---

¹¹⁹ SKNS1-2017-44.

og de samfunnsøkonomiske konsekvensene. Det vil gi økte kostnader for forbrukerne som igjen fører til å redusere tilgjengeligheten av kreditt og folks sparevaner. Etter mitt syn er unntaket for finansieringstjenester

4.4 Utføring av betalingsoppdrag

Mval. § 3-6 bokstav c) unntar utføring av betalingsoppdrag fra merverdiavgift. Når du tolker begrepet *utføring av betalingsoppdrag* referer det til en tjeneste som både tar ansvar for og aktivt gjennomfører betalinger. Uttrykket *utføring* innebærer at tjenesten ikke bare er ansvarlig for betalingsoppdraget, men også aktivt gjennomfører selve betalingstransaksjonen.

Som følge av det nye EU-direktivet 2007/64/EF, også kjent som betalingstjenestedirektivet ble finansavtaleloven endret i 2009.¹²⁰ Hovedmålet med dette direktivet var å etablere en enhetlig juridisk ramme for betalingstjenester i EØS-området. Det skulle danne grunnlaget for den europeiske finansnærings initiativ om å skape harmoniserte betalingsløsninger på tvers i hele Europa.¹²¹

I forarbeidene til lovendringene kom Justisdepartementet med uttalelser angående definisjonen i de norske gjennomføringsbestemmelsene.¹²² De påpekte at det var hensiktsmessig å legge seg tett opp mot direktivets definisjoner. Det ble derfor anbefalt å erstatte begrepet «betalingsoppdrag» med «betalingstransaksjon» og «betalingsordre»¹²³ i samsvar med direktivet. Dette skulle være med å gi større overensstemmelse og klarhet.¹²⁴

Det er verdt å merke seg at med betalingsoppdrag omfatter ulike typer betalingstransaksjoner, som er spesifisert i finansavtaleloven § 1-5 sjette ledd. Disse endringene var en viktig del av harmoniseringen av betalingstjenester i Norge i tråd med EU-direktivet.

Betalingsoppdrag referere til oppdrag som involverer uttak, innskudd eller overføring av midler og kreditt på konto, enten ved bruk av betalingskort eller tilsvarende metoder.

Unntaket fra avgiftsplikt gjelder også fremskaffelse av dokumentasjon for disse

---

¹²⁰ Erstattet av lov 18. desember 2020 nr. 146 om finansavtaler (finansavtaleloven).

¹²¹ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 233.

¹²² Ot.prp. nr. 94 (2008-2009).

¹²³ «Betalingsordre» ble erstattet med «betalingsoppdrag» i lov av 18. desember 2020 nr. 146 om finansavtaler (finansavtaleloven).

¹²⁴ Ot.prp. nr. 94 (2008-2009), s. 39.

transaksjonene etter kundenes anmodning. Videre omfatter unntaket endringer i økonomiske forhold mellom de ulike bankene som er involvert i betalingsoppdraget, inkludert oppgjørsbanken. Oppgjørsbanken er den banken som håndterer kontoene til både betaleren og mottakerens bank.¹²⁵

Unntaket omfatter også gebyrer som banker og andre oppkrever for å utføre betalingsoppdrag. Dette inkluderer gebyrer for betaling av regninger og faste betalingsoppdrag gjennom nettbank, gebyrer for pengeoverføringer mellom kontoer, samt gebyrer knyttet til betalinger ved bruk av debet- eller kredittkort. Betalingsoppdrag utføres i stor grad gjennom ulike teknologiske metoder som har utviklet seg over tid. Dette fører ofte til samarbeid mellom flere aktører som utgjør en verdikjede for å sikre gjennomføring av betalingstransaksjoner.¹²⁶

Gebyrbaserte tjenester kan i utgangspunktet være egnet for avgiftsberegning fra et rent avgiftsteknisk perspektiv. Dette gjelder spesielt for tjenester som utføres i forbindelse med betalingsoppdrag knyttet til kontohold, garantistillelse og lignende. Men det er viktig å vurdere konsekvensene av en slik avgiftsinnføring. Ensidig innføring av merverdiavgift kan skape sterke insentiver for tjenesteleverandørene til å finne alternative måter å dekke kostnadene på. De kan velge å kompensere for gebyrene ved å justere rentegodtgjørelsen eller andre aspekter av tjenesten. Avgiftsreguleringen bør balanseres mot behovet for å opprettholde tilgangen til viktige finansielle tjenester og sikre en sunn økonomisk sektor. Et viktig argument for å bevare unntaket er harmoniseringen til andre land, som også unntar slike tjenester.¹²⁷

Det finnes to hovedgrupper av aktører som spiller ulike roller i betalingsformidlingen.¹²⁸ Den første gruppen inkluderer institusjoner som tar hånd om selve betalingsmidlene. Dette kan være Norges Bank, sparebanker og forskjellige kortselskaper som har ansvaret for selve pengestrømmen. Bankkort kan utstedes av ulike typer institusjoner, og det er ikke begrenset til kun banker. Likevel er det bankene som håndterer selve pengeflyten. Den andre gruppen

---

¹²⁵ Skattedirektoratet (2023), s. 247.

¹²⁶ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 234.

¹²⁷ Gjems-Onstad mfl., *MVA-kommentaren* (2016), s. 234; Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 123.

¹²⁸ Denne to-delingen er hentet fra Banklovkommisjonens første utredning NOU (1994: 19) Finansavtaler og finansoppdrag.

består av avregningsentraler, datasentraler og tjenesteleverandører som tilbyr kommunikasjon og innsamling av transaksjoner.¹²⁹

Hovedregelen er at den avgiftsmessige status skal vurderes isolert for hver virksomhet. Derfor kan en komme ovenfor problemstillingen om tjenester levert fra underleverandører som omsettes avgiftspliktige tjenester, selv om tjenesten i et senere omsetningsledd vil være en del av en avgiftsfri tjeneste.

En bank som ønsker å oppgradere sitt interne betalingsystem for å bedre håndtere betalingsoppdragene fra sine kunder. Banken kjøper en ekstern konsulenttjeneste for å utføre en grundig analyse av deres eksisterende system og identifisere området for forbedring. I slike tilfeller vil konsulenttjeneste som leveres av den eksterne underleverandøren være underlagt merverdiavgift. Selv om tjenesten er en del av prosessen med utførelsen av betalingsoppdrag. At en underleverandørs ytelse er nødvendig for å utføre et betalingsoppdrag, er ikke tilstrekkelig til at ytelsen omfattes av unntaket.¹³⁰

Utførelsen av et betalingsoppdrag kan bestå av ulike transaksjoner som utføres av flere virksomheter, hvor hver enkelt tjeneste kan anses som en finansiell tjeneste i seg selv. Tenk deg at du ønsker å overføre penger fra din bankkonto til en annen persons bankkonto ved hjelp av en betalingsplattform. Du logger inn på betalingsplattformen og angir beløpet og mottakerens bankkontoinformasjon. Betalingsplattformen verifiserer transaksjonen og bekrefter tilgjengelige midler på din bankkonto. Betalingsplattformen autoriserer betalingen og initierer overføringen fra din bankkonto til mottakerens bankkonto. Din bank sender betalingsinstruksjonen til oppgjørsbanken, som fungerer som mellomledd for overføringen. Oppgjørsbanken mottar og behandler betalingsinstruksjonen, og krediterer mottakerens bankkonto. Mottakerens bank mottar midlene og oppdaterer mottakerens konto. I dette eksempelet kan hver av de nevnte tjenestene, inkludert betalingsautorisasjon, betalingsinitiering, betalingsbehandling og oppdatering av konto, anses som separate finansielle tjenester som er unntatt fra merverdiavgift. Disse tjenestene utføres av ulike virksomheter eller aktører.¹³¹

---

¹²⁹ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 2.3.

¹³⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 125; Se nærmere omtale i kap. 3.2.5 om «tjenester levert fra underleverandør».

¹³¹ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 2.3.

Spørsmålet hvorvidt en tjeneste faller inn under unntaket for «utføring av betalingsoppdrag», jf. mval. § 3-6 bokstav c, har vært behandlet i norsk rett én gang. Dette er lagmannsrettens dom LB-2013-50617-2 – UTV-2014-1551, heretter omtalt som CSC-dommen. Det følger av denne dommen at EU-rettsens sak C-2/95 må anses som grunnleggende i vurderingen.¹³² Saken omhandlet en datasentral som utførte tjenester for banker i form av blant annet betalingstransaksjoner og handel med verdipapirer. EU-domstolen uttalte at en finansiell tjeneste som har karakter av en «transaksjon» kan bli utført av ulike aktører hvis tjenester til sammen utgjør den «unntatte finansielle transaksjonen». For at det skal kunne kvalifiseres som en transaksjon skal ytelsen medføre at det overføres beløp, og at det inntreffer rettslige og økonomiske endringer. Ved manglende rettslig og/eller økonomisk ansvar, vil tjenesten ikke anses å være utførelse av et betalingsoppdrag.

CSC-dommen er som nevnt en domsavgjørelse fra lagmannsretten og har dermed ikke like tungtveiende rettskildemessig vekt som en høyesterettsdom. Dommen ble forsøkt anket til Høyesterett, men den ble forkastet. Mangelen på ytterligere rettspraksis vedrørende mval. § 3-6 bokstav c, gjør at CSC-dommen må anses som sentral på området. Etter min syn har det EU-retten atter en gang blitt lagt vekt på ved vurderingen av omfanget av det norske avgiftsunntaket. Dette bekreftet Finansdepartementet ved å forutsette at det norske unntaket skal avgrenses i lys av gjeldende rett i Danmark og Sverige.¹³³ Ettersom at konkurransehensyn er et sentralt hensyn bak utformingen av denne bestemmelsen, er det sentralt at Norge anser EU-retten som grunnleggende i avgrensningen. Noe annet ville vært å undergrave konkurransehensynet.

4.5 Omsetning av gyldige betalingsmidler

Omsetning og formidling av gyldige betalingsmidler er unntatt fra merverdiavgift, jf. mval. § 3-6 bokstav d. Unntaket for omsetning av gyldige betalingsmidler omfatter også omsetning av valuta og meglertjenester ved omsetning av betalingsmidler, f.eks. valutamegling.¹³⁴ For øvrig er omsetning av sedler og mynter som samleobjekter også unntatt fra avgiftsplikt, jf. mval. § 3-18.

---

¹³² LB-2013-50617-2 (CSC-dommen)

¹³³ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 4.

¹³⁴ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 194; Skattedirektoratet (2023) s. 260

Betalingsmidler må forstås i samsvar med finansavtaleloven § 1-5 fjerde ledd som «pengesedler og mynter samt innskudd og kreditt på konto og elektroniske penger som definert i finansforetaksloven § 2-4 annet ledd eller regler gitt med hjemmel i finansforetaksloven § 2-4 tredje ledd». ¹³⁵ Isolert produksjon og fremstilling av slike betalingsinstrumenter vil derimot være å anse som ordinære avgiftspliktig omsetning. Etter sentralbankloven har Norges Bank enerett til å utstede norske pengesedler og mynter, jf. sentralbankloven § 3-4. ¹³⁶

Unntaket omfatter også selve mynt- og seddelsirkulasjon. Det kan innebære sortering, telling og ekthetskontroller når tjenestene ytes sammen med omsetning eller megling av slike betalingsmidler. Dersom det ytes som selvstendige tjenester, f.eks. fra underleverandører, er sortering, telling og ekthetskontroll avgiftspliktige tjenester. ¹³⁷

Skattedirektoratet uttalte i en prinsipputtalelse 11. november 2013 at den virtuelle valutaen bitcoin anses som en avgiftspliktig elektronisk tjeneste, og unntaket for omsetning av betalingsmidler kommer dermed ikke til anvendelse på virtuell valuta. I oktober 2015 kom EU-domstolen frem til at bitcoin må sidestilles med tradisjonell valuta i forhold til unntaket i merverdiavgiftsdirektivet art. 135 (1)(e). ¹³⁸ Etter denne avgjørelsen, ba Finansdepartementet om en ny vurdering fra Skattedirektoratet angående merverdiavgiftsbehandlingen av digital valuta i uttalelse av 6. februar 2017. Etter en ny vurdering konkluderte Skattedirektoratet med at unntaket for finansielle tjenester gjelder for tjenester knyttet til veksling av bitcoin. ¹³⁹ Som følge av denne uttalelsen er ikke Skattedirektoratets uttalelse fra 11. november 2013 lengere gjeldende.

Avgrensningen av omsetning av gyldige betalingsmidler har vært preget av teknologisk utvikling. Med fremveksten av digitale valutaer som bitcoin og andre kryptovalutaer har det oppstått nye former for betalingsmidler som ikke tidligere var omfattet av tradisjonelle regler og unntatt. Dette har ført til et behov for å tilpasse unntaksbestemmelsen for å reflektere den teknologiske utviklingen. Etersom bruk og handel av digitale valutaer har blitt mer globalisert, har det oppstått et behov for internasjonal koordinering og harmonisering av

---

¹³⁵ Lov 18. desember 2020 nr. 146 om finansavtaler (finansavtaleloven).

¹³⁶ Skattedirektoratet (2023) s. 253.

¹³⁷ Skattedirektoratet (2023) s. 261.

¹³⁸ *David Hedqvist (FC) C-264/14*

¹³⁹ Regjeringen, «Bitcoin er unntatt fra merverdiavgift».

regelverket på tvers av landegrensene. Lik endring i unntakene bidrar til større enhetlighet og effektivitet i reguleringen. Etter mitt syn kommer omfanget av gyldige betalingsmidler til å endre seg i takt med den digitale verden fremover.

4.6 Finansielle instrumenter og lignende

Mval. § 3-6 bokstav e) unntar omsetning av finansielle instrumenter og lignende fra avgiftsplikt. I likhet med de øvrige finansielle tjenestene omfattes også formidling av slik omsetning. Merverdiavgiftsloven definerer ikke selv begrepet *finansielle instrumenter*, men benytter tilsvarende begrep i verdipapirhandelloven.¹⁴⁰

Finansielle instrumenter er definert i vphl. § 2-2 jf. § 2-4 og oppramsingen omfatter et bredt spekter av hva som inngår i definisjonen.¹⁴¹ Eksempler på finansielle instrumenter er omsettelige verdipapir som aksjer, og andre verdipapir som kan sidestilles med aksjer, obligasjoner og andre gjeldsinstrumenter, samt andre verdipapir som gir rettigheter til å kjøpe eller selge disse omsettelige verdipapirene eller til å utføre en kontantoppgjørsordning. I tillegg inkluderer finansielle instrumenter også andeler i verdipapirfond, sertifikater og innskuddsbevis, samt derivater som opsjoner, terminer, «swaps», og fremtidige renteavtaler, varederivater, kredittderivater og finansielle differansekontrakter.

Unntaket omfatter både første- og annenhåndsomsetning av finansielle instrumenter og andre verdipapirer som er unntatt. Bestemmelsen omfatter også megling (formidling) knyttet til denne type omsetning. Derimot omfatter ikke denne bestemmelsen verdipapirer som er knyttet til omsetning av fast eiendom eller rettigheter til fast eiendom. Dette faller inn under unntaket fra avgiftsplikt ved omsetning og utleie av fast eiendom i mval. § 3-11.

Meglingstjenester knyttet til omsetning av slike verdipapirer, eksempelvis eiendomsmegling er ikke inkludert av unntaket. Slik omsetning er avgiftspliktig.¹⁴²

Unntaket omfatter også «lignende» objekter som ikke er finansielle instrumenter etter verdipapirhandelloven. Det tas dermed høyde for at det kan oppstå andre tjenestetyper som omfattes av unntaket, men som ikke går inn under begrepet finansielle instrumenter. Andeler i kommandittselskaper og ansvarlige selskap, anses ikke som finansielle instrumenter etter

---

¹⁴⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 194; Lov om verdipapirhandel av 29.juni 2007 nr. 75 (verdipapirhandelloven).

¹⁴¹ Skattedirektoratet (2023) s. 254.

¹⁴² Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 194.

verdipapirhandelloven, men er likestilt i avgiftsmessig sammenheng.¹⁴³ Det kan være litt uklart hvor langt denne delen av unntaket strekker seg. Finansdepartementet har uttalt at utklippkvoter for CO² ikke anses som «lignende objekter» og er dermed avgiftspliktig.¹⁴⁴

Som nevnt innledningsvis er formidling (megling) ved omsetning av finansielle instrumenter også omfattet av mval. § 3-6 bokstav e. Formidling ved salg av finansielle instrumenter omfatter investeringstjenester som nevnt i vphl. § 2-1 første ledd. Blant annet omfattes mottak og formidling av ordre knyttet til ett eller flere finansielle instrumenter, for eksempel aksjer, opsjoner og terminer. Videre omfattes utførelse av ordre på vegne av kunde, så kalt aktiv forvaltning, hvor megler har fullmakt til å foreta handler på vegne av investor uten deres fullmakt i det enkelte tilfellet.

Som investeringstjeneste regnes blant annet formidling ved både første og annenhånds omsetning av finansielle instrumenter. Dette gjelder for eksempel aksjemegling, aktiv forvaltning og verdipapirforetakets egne omsetning av finansielle instrumenter så lenge det utføres som en tjeneste for tredjeparter på forretningsmessig basis.

Å stille garanti ved fulltegning av emisjoner og markedsføring av finansielle instrumenter regnes også som en investeringstjeneste, jf. vphl. § 2-1 første ledd nr. 6.¹⁴⁵ Dette samsvarer med EU-domstolens sak C-540/09. Domstolen kom frem til at unntaket må være gjeldende selv om garantiansvaret ikke utløses og det ikke foretas noen omsetning av finansielle instrumenter etter den aktuelle garantien.¹⁴⁶

Unntaket for aksjemegling gir avgiftsmessig likebehandling av egenkapitalfinansiering, det betyr finansiering gjennom å hente inn egenkapital i aksjemarkedet og fremmedkapitalfinansiering, som blant annet er kredittytelser. Et unntak for kredittytelser talte for at aksjemegling også unntas fra avgiftsplikt. Det ble presisert i forarbeidende at avgiftsplikt på meglertjenester kunne skape omgåelsesproblemer og avgrensingsproblemer knyttet til meglerforetakenes ulike former for egenhandel.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 123 og s. 194.

¹⁴⁴ Finansdepartementet brev av 15. februar 2005, s. 2.

¹⁴⁵ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 123

¹⁴⁶ *Den Helleniske Republik (FC)* C-13/06, avsnitt 36 flg.

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124.

I likhet med de andre nevnte finansielle tjenestene er også finansielle instrumenter unntatt fra merverdiavgift for å være i tråd med EU-direktivet om merverdiavgift. Etter mitt syn har Norge blitt «bundet» til å harmonisere seg til EUs for å sikre en konkurransedyktig finanssektor. Konsekvensene ved å ikke ha et tilsvarende likt avgiftssystem har blitt lite problematisert og innebærer å gi fra seg en viss grad av nasjonal suverenitet.

4.7 Forvaltning av verdipapirfond

Mval. § 3-6 bokstav f) unntar forvaltning av verdipapirfond fra avgiftsplikt. Bestemmelsen dekker blant annet omsetning fra virksomheter som omfattet av verdipapirfondloven.¹⁴⁸ Det er et krav om at det må være forvaltning av verdipapirfond og at tjenesten må anses som forvaltning.¹⁴⁹

Et verdipapirfond er definert i verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 1 som «selvstendig formuesmasse oppstått ved kapitalinnskudd fra en ubestemt krets av personer mot utstedelse av andeler i fondet og som for det vesentlige består av finansielle instrumenter og/eller innskudd i kredittinstitusjon». Forvaltning av verdipapirfond inkluderer aktiviteter knyttet til administrasjon, porteføljeforvaltning og markedsføring, herunder salg jf. mval. § 1-2 første ledd nr. 3

Verdipapirfond er en form for kollektiv investering hvor flere enkeltpersoner samler sine midler for å investere i ulike finansielle instrumenter og bankinnskudd. Ved å investere i et verdipapirfond, får du andeler i fondet og blir andelseier. Det medfølger ingen ansvar for fondets forpliktelser utover andelsinnskuddet. Forvalterne av verdipapirfondet gjør de investeringer de til en hver tid mener er det beste. Dette innebærer at investoren ikke trenger mye forkunnskaper eller må holde seg oppdatert på hva som skjer i markedet for å kunne spare i verdipapirfond.

Et forvaltningsselskap med konsesjon fra Finanstilsynet har ansvaret for å forvalte midlene i fondet, jf. vpfl § 2-1. Det krever også tillatelse til etablering av de enkelte verdipapirfond jf. vpfl § 4-1. Aksjefond, obligasjonsfond, pengemarkedsfond og kombinasjon er de fire hovedtypene for verdipapirfond. Videre kan fond deles inn i ulike undergrupper med å være

---

¹⁴⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 194; Lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven).

¹⁴⁹ Skattedirektoratet (2023) s. 272

geografisk avgrenset eller avgrenset etter bransje. Hvilke plasseringer fondet gjør vil gi variabel risiko og forventet avkastning. Hvilket fond som passer til ulike investorer, avhenger av risiko og tidshorisont som igjen er avgjørende for forventet avkastning.¹⁵⁰

Under reformen ble forvaltning av verdipapir innført som et midlertidig unntak, på lik linje med meglertjenester knyttet til de unntatte tjenestene.¹⁵¹ Videre følger det av forarbeidene at bakgrunnen for at forvaltning av verdipapirfond er unntatt er fordi Finansdepartementet anså det som uheldig å behandle forvaltning av verdipapirfond annerledes enn såkalt aktiv forvaltning.

Verdipapirfondsforvaltning er etter verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 3 definert som «kollektiv porteføljeforvaltning, administrasjon og markedsføring, herunder salg, av verdipapirfond.» Det ble vist til at i et verdipapirfond vil det være flere investorers midler som forvaltes og investorene eier andeler i fondet, mens ved aktiv forvaltning har megler fullmakt til å foreta handler på vegne av investorene uten deres fullmakt i det enkelte tilfellet. Departementet påpekte at disse forskjellene ikke var tilstrekkelig til å begrunne ulik avgiftsmessig behandling.¹⁵²

Det som skiller forvaltning av verdipapirfond fra andre formidlingstjenester er at forvalter har en generell fullmakt til å ta beslutninger, uten å være involvert i selve gjennomføringen av transaksjoner som gjelder plassering av fondskapital innenfor de gitte rammene til fullmakten.¹⁵³

Tjenester som ytes i tilknytning til forvaltning av verdipapirfondet, avgiftsbehandles på samme måte som fondsforvaltningen, altså avgiftsunntatt. Denne avgrensningen av unntaket åpner for at tjenester som i utgangspunktet er avgiftspliktig, likevel kan være unntatt fra avgiftsplikt hvis de oppfyller vilkårene for å være en sammensatt tjeneste.¹⁵⁴ Spesielt retningslinjer og regler for sammensatte tjenester kan være uklare å åpne for tolkning, noe som igjen kan føre til juridisk usikkerhet. Sammensatte tjenester kan skape muligheter for

---

¹⁵⁰ Finanstilsynet. «Verdipapirfond og alternative investeringsfond».

¹⁵¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124.

¹⁵² Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124.

¹⁵³ Skattedirektoratet (2023), s. 265.

¹⁵⁴ Se drøftelse i kapittel 3.2.4 om sammensatte tjenester.

misbruk ved at avgiftspliktige tjenester blir fremstilt som del av en avgiftsfri tjeneste for å unngå avgiftsbehandling, noe som kan være vanskelig for skattemyndighetene å oppdage.

Hvorvidt en underleverandørs tjenester til et forvaltningsselskap omfattes av unntaket, må avgjøres ved en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Ved vurderingen må det tas stilling til om ytelsene sett under ett utgjør en særskilt helhet som oppfyller spesifikke og vesentlige funksjoner for en unntatt transaksjon.

I en ny og avklarende dom fra Høyesterett ble innholdet i unntaksbestemmelsene for forvaltning av verdipapirfond og investeringsselskap jf. mval. § 3-6 bokstav f og g behandlet.¹⁵⁵ Det foreligger lite rettspraksis på området og denne dommen bidrar til en viktig avklaring av innholdet i unntaksbestemmelsen. Saken dreier seg om at Gjensidige Pensjonsforsikring AS (heretter Gjensidige) som omsatte spareprodukter og forsikringstjenester, hadde kjøpt datatjenester fra et dansk selskap. Spørsmålet var om Gjensidige kunne anses som et verdipapirfond eller et investeringsselskap. Partene var enige om at de aktuelle tjenestene kvalifiserte som forvaltning. Høyesterett kom frem til at Gjensidige måtte beregne avgift ved kjøp av fjernleverbare tjenester fra det danske selskaper og at de verken var et verdipapirfond eller et investeringsselskap¹⁵⁶ etter mval. § 3-6 bokstav f og g.¹⁵⁷

4.8 Forvaltning av investeringsselskap

Mval. § 3-6 bokstav g) unntar forvaltning av investeringsselskap fra avgiftsplikt. Såkalt «forvaltning» av investeringsselskap ble ikke særskilt oppregnet som en finansiell tjeneste under merverdiavgiftsreformen i 2001. Likevel uttalte finansdepartementet at investeringsselskap ofte har visse likhetstrekk med verdipapirfond, jf. vphl. § 1-2 første ledd nr. 1, men at investeringsselskaper i motsetning til verdipapirfond ikke er åpne for allmennheten og at innskudd mottas fra en lukket krets. Det ble dermed lagt til grunn at forvaltning av investeringsselskap skal gis unntak i den grad virksomheten kan sammenlignes med den forvaltningen som skjer i verdipapirfond.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ HR-2019-2335-A.

¹⁵⁶ Nærmere behandlet i kapittel 4.8.

¹⁵⁷ HR-2019-2335-A, avsnitt 46 og 73.

¹⁵⁸ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 5.2.

Bestemmelsen ble tatt inn i merverdiavgiftsloven fra 1. januar 2010 og ble ansett som en kodifisering av forvaltningspraksis.¹⁵⁹ Bakgrunnen for at forvaltning av investeringsselskap ble tatt inn under unntaksbestemmelsen, kommer av at Stortinget sluttet seg til et flertall i Finanskomiteen i Innst. S. Nr. 325 (2000-2001) kap. 7 hvor regjeringen ble bedt om å påse at likeartede finansielle tjenester som utøves ved forvaltning av verdipapirfond og investeringsselskap, blir avgiftsmessig behandlet på samme måte.¹⁶⁰

Begrepet *investeringsselskap* er ikke definert i lovverket, men er beskrevet som:

«Med begrepet investeringsselskaper siktes først og fremst til selskaper som mottar sparemidler eller kapital fra allmennheten ved salg av andeler, og investorer midlene på selskapets vegne i aksjer og andre verdipapirer. Disse investeringsselskapene kan være «åpne», de har da vekslende antall andelseiere og vil til enhver tid tilby andeler til salg og også garantere innløsningen til enhver tid. «Lukkende» investeringsselskaper er selskaper som består av en eller flere grupper personer med fast innbetalt kapital. Innen den enkelte gruppe skjer det ikke noe salg av nye andeler til allmennheten, men dette kan skje ved dannelsen av nye grupper. Begrepet investeringsselskaper antas dessuten vanligvis også å omfatte såkalte aksjespareklubber, men disse vil normalt ikke henvende seg til allmennheten.»¹⁶¹

Kjernen i begrepet investeringsselskap forstås det med å være «et selskap eller en annen juridisk innretning som foretar investeringer i verdipapir o.l. for et antall investorer, hvor hver investor er den reelle eier av en forholdsmessig andel av investeringsporteføljen.»¹⁶²

Finansdepartementet uttalte at det var snakk om tre ulike organiseringen av virksomhet som kan oppfylle vilkåret om «forvaltning av investeringsselskap» som kan unntas fra avgiftsplikt. Første gruppen er investeringsselskap som selv tar hånd om forvaltningen og foretar beslutninger om kapitalplassering. Den andre gruppen er investeringsselskap som inngår en tilknyttet forvaltningsavtale med eget forvaltningsselskap. Forvaltningsselskapet har fullmakt til å treffe investeringsbeslutninger og gir om investeringer og portefølje mot et vederlag. Den tredje gruppen er investeringsselskap som inngår avtale med et forvaltningsselskap, hvor

---

¹⁵⁹ Ot.prp. nr 76 (2008-2009), s. 54

¹⁶⁰ Innst. S. nr. 325 (2000-2001), punkt 7.1.1.

¹⁶¹ NOU (1978: 42) Om lov om endringer i folketrygden og i enkelte andre lover, punkt 5.6.

¹⁶² HR-2019-2335-A, avsnitt 53.

investeringsselskapet selv treffer investeringsbeslutningene. De tjenestene som forvaltningsselskapet ytes til investeringsselskapet faller inn under unntaket, forutsatt at forvaltningsselskapets tjenester er knyttet til «reell kapitalforvaltning» og at vesentlige deler av oppfølgingsarbeidet foregår i forvaltningsselskapet.¹⁶³

Spesielt tredje gruppe er utsatt for de avgiftsmessige problemstillingene. Det er spesielt i tilfellene der forvaltningsselskapene ikke har investeringsfullmakt, både i forhold til hvilke tjenester som omfatter, og hvorvidt disse tjenestene er knyttet til den reelle kapitalforvaltningen i investeringsselskapet.

I Høyesteretts dom Rt. 2019 s. 2335 (Gjensidige Pensjonsforsikring AS) var spørsmålet om Gjensidige, som omsatte kollektiv innskuddspensjon, skulle beregne avgifts ved kjøp av fjernleverbare tjenester fra et datasenter i utlandet, eller om det var et verdipapirfond¹⁶⁴ eller investeringsselskap som kunne kjøpe forvaltningstjenester unntatt fra avgift.

Gjensidige oppfylte mange av kriteriene som utgjør kjernen i et investeringsselskap, både i henhold til hvordan begrepet «investeringsselskap» tolkes i norsk- og EU-rett. Likevel var det en betydelig forskjell som førte til at Gjensidige ikke oppfylte kjernen i å være et investeringsselskap. I et investeringsselskap er det investorene som er de faktiske eierne av selskapet og dermed eierne av selskapets investeringsportefølje i forhold til sin andel i selskapet. Gjensidige Pensjonsforsikring AS er derimot et heleid datterselskap av Gjensidige Pensjon og Sparing Holding AS, altså et selskap eid av Gjensidige-konsernet, og er i motsetning til et investeringsselskap ikke eid av kundene.

Gjensidige antydet at juridisk form ikke har betydning og henviser til EU-domstolens avgjørelse i sak C-169/04 Abbey National avsnitt 53. Dette ble ikke tatt til følge og tingretten påpekte at EU-domstolen ikke har noen eksempler på at investeringsselskap eid av andre enn dem som har risikoen for investeringsmidlene, omfattes av unntaksbestemmelsen. Domstolen har fastsatt at investorene må ha lagt sin kapital sammen i en kollektiv investeringsportefølje, for å bli ansett som et investeringsselskap.¹⁶⁵ Høyesterett legger vekt på at Gjensidiges

---

¹⁶³ Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001, punkt 5.2; Solheim, Camilla Hammer, Njaal Arne Høyland. «Forvaltning av investeringsselskap og MVA.» punkt 3.

¹⁶⁴ Se kapittel 4.7 for nærmere drøftelse.

¹⁶⁵ HR-2019-2335-A, avsnitt 66-67

eierstruktur og investeringsvirksomhet ikke kan sammenlignes med de selskapene som EU-domstolen har ansett som investeringsforeninger og legger vekt på forarbeidene hvor departementet ønsket færrest mulig unntak.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ HR-2019-2335-A avsnitt 70; Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 104.

5 Avsluttende betraktninger og konklusjon

Tema for avhandlingen er unntaket fra den generelle merverdiavgiftsplikten for finansielle tjenester.

Ved innføringen av en generell merverdiavgiftsplikt var det ønskelig med færrest mulig unntak fra hovedregelen. Avgiftsunntaket for finansielle tjenester ble innført som en midlertidig bestemmelse og anses som prinsipielt uheldig. Det var spesielt viktig å ta hensyn til EU og andre OECD-land ved å harmonisere det norske merverdiavgiftsregelverket med EUs merverdiavgiftsdirektiv. En harmonisering bidrar til å minimere konkurransevridninger og gir lavere risiko for internasjonal skattekonkurranse som følge av at finansinstitusjoner flyttet driften til land med lavere avgifter.

Unntaket for finansielle tjenester medfører et stort provenytap som følge av at finanssektoren er en sektor som skaper betydelig merverdi med sin høye omsetning. Provenyhensynet er i seg selv ikke ensbetydende og må ses i sammenheng med andre hensyn. Det ble innført finansskatt for å hente inn tapt proveny fra finansielle tjenester. Det er teknisk lettere å beregne finansskatt enn å innføre en enhetlig avgift på finansielle tjenester, men paradoksalt når finansskatten fører til høyere utgifter for sektoren, som igjen kan påvirke konkurransevridningen som var en av begrunnelsene for innføringen i utgangspunktet. EU ønsket også å innføre lignende beskatning, men medlemslandene kom ikke til enighet om en felles løsning.

Gjennomgangen av de finansielle tjenestene viser at det er tjenestens art som er avgjørende for fastsettelsen av avgiftsplikten. Som nevnt har domstolen ulik vektlegging av EU-retten ved tolkning av mval. § 3-6. Dette skyldes at Norge ikke er forpliktet til å følge EU-retten, men det må likevel spørres om EU-retten burde vært vektlagt. Det viser seg av utvidelse og innskrenkelse av bestemmelsen i stor grad blir påvirket av rettsutviklingen i EU, spesielt Sverige og Danmark. Jeg mener EU-retten burde vektlegges konsekvent ved tolkningen av avgiftsunntaket, og ikke bare i favør av å styre saken til eget ønske. Det vil stride mot Norges suverenitetsprinsipp å la rettsutviklingen i EU være styrende for norsk merverdiavgiftsrett. Jeg mener likevel at dette argumentet ikke er tungtveiende nok når hensynet til harmoniseringen taler for å så lik rettsregel som mulig.

6 Kilderegister og forkortelser

6.1 Juridisk litteratur, artikler, mv.

- Dyrnes mfl. (2017) Dyrnes, Cecilie Aasprong, Anders B. Mikelsen (red.)
*Merverdiavgift i et internasjonalt
Perspektiv, 1.utgave.* Oslo: Gyldendal, 2017
- Eriksen (2017) Eriksen, Nils., «Internasjonale rettskilder på
merverdiavgiftsrettens område». I
Dyrnes, Cecilie Aasprong, Anders B. Mikelsen (red.),
*Merverdiavgift i et internasjonalt
perspektiv, 1. utgave (2017), s. 18-29*
- Gjems-Onstad mfl. (2012) Gjems-Onstad, Ole, Cecilie Aasprong Dyrnes og Tor S.
Kildal (red.). *Praktisk merverdiavgift,
1.utgave.* Oslo: Gyldendal, 2012
- Gjems-Onstad mfl. (2016) Gjems-Onstad, Ole, Tor S. Kildal, Cecilie Aasprong
Dyrnes, Roy K. Kristensen, Anders B.
Mikelsen. *MVA-kommentaren, 5. utgave.* Oslo:
Gyldendal, 2016.
- Gjems-Onstad mfl. (2020) Gjems-Onstad, Ole, Tor S. Kildal, Cecilie Aasprong
Dyrnes og Anders B. Mikelsen. *Læreboken i
merverdiavgift, 6. utgave.* Oslo: Gyldendal, 2020
- Lindblad, Guri (2020) Lindblad, Guri., «Hovedytelseslæren, mer enn bare
hovedytelser?» Skatterett Vol. 39,utg.1 (2020) s. 3-27.
[https://www-idunn-
no.ezproxy.uis.no/doi/pdf/10.18261/issn.1504-310X-
2020-01-02](https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/pdf/10.18261/issn.1504-310X-2020-01-02)
- Solheim, Camilla Hammer,
Njaal Arne Høyland (2009) Solheim, Camilla Hammer, Njaal Arne Høyland.
"Forvaltning av investeringsselskap og

MVA." Skatterett Vol.28, utg.1 (2009) s. 36-45.

<https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/full/10.18261/ISSN1504-310X-2009-01-03>

Wroldsen (2017)

Wroldsen, Markus D., «EU-praksis som rettskilde på merverdiavgiftsrettens område». I

Dyrnes, Cecilie Aasprong, Anders B. Mikelsen (red.), *Merverdiavgift i et internasjonalt perspektiv*, 1. utgave (2017), s. 30-44

6.2 Lovforarbeider og andre offentlige publikasjoner

Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Innstilling fra finanskomiteen om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2000I. Oslo: Finanskomiteen.

Meld. St. 4 (2015-2016).

Bedre skatt – En skattereform for omstilling og vekst. Oslo: Finansdepartementet.

Ot.prp. nr. 17 (1968-1969).

Om lov om alminnelig omsetningsavgift og særskilt avgift på visse varer og tjenester (merverdiavgiftsloven.) Oslo: Finans- og tolldepartementet.

Ot.prp. nr. 2 (2000-2001).

Om lov om endringer i lov 19.juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift. Oslo: Finansdepartementet.

Ot.prp. nr. 76 (2008-2009).

Om lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven). Oslo: Finansdepartementet.

Ot.prp. nr. 94 (2008-2009).

Om lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av de privatrettslige bestemmelsene i direktiv 2007/64/EF). Oslo: Justis- og politidepartementet.

- Prop. 1 S (2009-2010),
(prop-200910-001-ska). *Skatte-, avgifts- og tollvedtak.* Oslo:
Finansdepartementet.
- Prop. 1 LS (2016-2017). *Skatter, avgifter og toll 2017.* Oslo: Finansdepartementet.
- Prop. 1 LS (2021-2022). *Skatter, avgifter og toll 2022.* Oslo: Finansdepartementet.
- Prop. 233 LS (2020-2021). *Lov om forsikringsformidling
(forsikringsformidlingsloven) og samtykke til
godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 214/2018
av 26. oktober 2018 om innlemmelse i EØS-avtalen av
direktiv (EU) 2016/97 og direktiv (EU) 2018/411.* Oslo:
Finansdepartementet.

6.3 Norges offentlige utredninger (NOU)

- NOU 1978: 42. *Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre
lover.* Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- NOU 1990: 11. *Generell merverdiavgift på omsetning av tjenester.* Oslo:
Finans- og tolldepartementet.
- NOU 1994: 19. *Finansavtaler og finansoppdrag.* Oslo: Justis- og
politidepartementet.
- NOU 2003: 3. *Merverdiavgiften og kommunene.
Konkurransesvridninger mellom kommuner
og private.* Oslo: Finansdepartementet.
- NOU 2019: 11. *Enklere merverdiavgift med én sats.* Oslo:
Finansdepartementet
- NOU 2022: 20. *Et helhetlig skattesystem.* Oslo: Finansdepartementet

6.4 Norske lover

1969	Lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) [opphevet]
1992	Lov 03. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhendingslova)
1997	Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
1997	Lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) [opphevet]
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)
2011	Lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven)
2015	Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven)
2020	Lov 18. desember 2020 nr. 146 om finansavtaler (finansavtaleloven)
2021	Lov 22. desember 2021 nr. 163 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsloven)

6.5 Norsk rettspraksis og avgjørelser fra SKN

HR-2019-2335-A	Gjensidige Pensjonsforsikring
LB-2013-50617-2	Borgarting lagmannsrett dom i CSC

Rt. 2004 s. 738	P4 Radio
Rt. 2009 s. 1632	ABG Sundal/Carnegie
Rt. 2011 s. 213	Invex
SKNS1-2017-44	Skatteklagenemnda
SKNS1-2022-22	Skatteklagenemnda
SKNS1-2022-43	Skatteklagenemnda

6.6 EU- og utenlandsk rett

HFD 2015 ref. 29	Dom av 28. mai 2015 fra Högsta Förvaltningsdomstolen i Sverige. https://lagen.nu/dom/hfd/2015:29
Rådet for den europeiske union (2006)	Rådets direktiv 2006/112/EF av 28. november 2006 om det felles merverdiavgiftssystem, OJ L 347, 11.12.2006.
Sak C-2/95	Dom av 4.juli 1996 (FC), <i>Sparekassernes Datacenter (SDC) mot Skatteministriet</i> , C-2/95. EU:C:1996:270
Sak C-349/96	Dom av 25. februar 1999 (SC), <i>Card Protection Plan Ltd (CPP) mot Commissioners of Customs & Excise</i> , C-349/96. EU:C:1999:93
Sak C-169/04	Dom av 4. mai 2006 (TC), <i>Abbey National plc og Inscap Investment Fund mot Commissioners of Customs & Excise</i> , C-169/04. EU:C:2006:289

Sak C-13/06	Dom av 7. desember 2006 (FC) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber mot Den Helleniske Republik, C-13/06. EU:C:2006:765
Sak C-542/05	Dom av 21. juni 2007 (SC), Volker Ludwig mot Finanzamt Luckenwalde, C-452/05. EU:C:2007:369
Sak C-540/09	Dom av 10. mars 2011 (FC) Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp mot Skatteverket, C-540/09. EU:C:2011:137.
Sak C-264/14	Dom av 22. oktober 2015 (FC), <i>Skatteverket mot David Hedqvist</i> , C-264/14, EU:C:2015:718

6.7 Publikasjoner fra Finansdepartementet og Skattedirektoratet

Finansdepartementet (2001)	<p>Fortolkningsuttalelse om merverdiavgiftsunntaket for omsetning av finansielle tjenester.</p> <p>(Publisert 15. juni 2001. Sist sjekket 08.juni 2023)</p> <p>https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/Regjeringen-Stoltenberg-I/fin/Andre-dokumenter/Brev/2001-3/fortolkningsuttalelse-om-merverdiavgifts/id102446/</p> <p>(Publisert 15. juni 2001. Sist sjekket 08. juni 2023)</p>
Finansdepartementet (2005)	<p>Finansdepartementets brev om avgiftsmessig behandling av tjenester knyttet til markedsplass for handel med europeiske utslippskvoter for Co2.</p> <p>https://www.skatteetaten.no/globalassets/rettskilder/mva/historisk/kap3/7/2005.02.15-avgiftsmessig-behandling-av-utslippskvoter.pdf</p> <p>(Publisert 15. februar 2005. Sist sjekket 09. juni 2023)</p>
Skattedirektoratet (2011)	<p>SKD-melding nr. 2/11 om formidling av forsikringstjenester -merverdiavgiftsloven § 3-6 bokstav</p>

a.

<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/skattedirektoratets-meldinger/formidling-av-forsikringstjenester--merverdiavgiftsloven--3-6-bokstav-a/>

(Publisert: 17. februar 2011. Hentet: 01.april 2023)

Skattedirektoratet (2013)

Prinsipputtalelse om bruk av bitcoins – skatte- og avgiftsmessige konsekvenser.

<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/uttalelser/prinsipputtalelser/bruk-av-bitcoins--skatte--og-avgiftsmessige-konsekvenser/>

(Publisert 11. november 2013. Sist sjekket 07. juni 2023)

Skattedirektoratet (2022)

Merverdiavgiftshåndboken, 18. utgave (2022)

Skattedirektoratet (2023)

Merverdiavgiftshåndboken, 19. utgave (2023)

6.8 Nettsider

European Commission.

«Enhanced Cooperation on Financial Transaction Tax – Questions and Answers».

Publisert: u.å. Sist sjekket 08. juni 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ME MO_12_799

Finanstilsynet.

«Verdipapirfond og alternative investeringsfond».

Publisert: u.å. Sist sjekket: 09.juni 2023

<https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/verdipapirforetak-verdipapirfond-og-alternative-investeringsfond/#Verdipapirfondogalternativeinvesteringfond>

KPMG.

«FTT FAQ». Publisert: u.å. Sist sjekket 08. juni 2023.

<https://kpmg.com/xx/en/home/services/tax/regional-tax->

[centers/eu-tax-centre/financial-transaction-tax/ftt-faq.html](https://www.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/regional-tax-centers/eu-tax-centre/financial-transaction-tax/ftt-faq.html)

KPMG.

«Financial Transaction Tax». Publisert: u.å. Sist sjekket 08. juni 2023.

<https://www.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/regional-tax-centers/eu-tax-centre/financial-transaction-tax.html>

Regjeringen.

«Statsbudsjettet 2022: Statens inntekter og utgifter». Publisert: 06.10.2022. Hentet 14.februar 2023.

<https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2023/statsbudsjettet-2023-statens-inntekter-og-utgifter/id2931252/>

Regjeringen.

«Merverdiavgift – unntaket for finansielle tjenester». Publisert: 06. februar 2017. Sist sjekket 30. mai 2023.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/merverdiavgift---unntaket-for-finansielle-tjenester/id2538129/>

Regjeringen.

«Bitcoin er unntatt fra merverdiavgift». Publisert: 09.02.2017. Sist sjekket 11.04.2023.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/fin/nyheter/2017/bitcoin-er-unntatt-fra-merverdiavgift/id2538128/>

Skatteetaten.

«Finansskatt». Publisert: u.å. Hentet 30. april 2023

<https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/rapportering-og-bransjer/finansskatt/>